

ΔΙΕΘΝΕΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

**ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η στάση της κοινωνίας σχετικά με τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των νέων και την εισαγωγή του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής στην εκπαίδευση»

ΜΠΑΡΜΠΑ ΣΟΦΙΑ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Τσουρέλα Μαρία

Σέρρες, Νοέμβριος 2023

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © [Μπάρμπα Σοφία, 2023]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή μέρους ή του συνόλου της παρούσας διατριβής. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για εκπαιδευτικό ή ερευνητικό σκοπό, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης.

Η έγκριση της Μεταπτυχιακής Εργασίας από το Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος δεν δηλώνει απαραίτητα την αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα.

Υπεύθυνη δήλωση

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας της παρούσας Μεταπτυχιακής Εργασίας Ειδίκευσης και ότι κάθε βοήθεια που προσφέρθηκε στην εκπόνησή της αναγνωρίζεται και αναφέρεται στο κείμενο. Επιπλέον, αναφέρονται όλες οι βιβλιογραφικές πηγές που αξιοποιήθηκαν, πρωτογενείς και δευτερογενείς, είτε η συμβολή τους παρατίθεται επακριβώς ως απόσπασμα, είτε ως παράφραση.

Η συγγραφέας της εργασίας,

Μπάρμπα Σοφία

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΔΙ.ΠΑ.Ε., μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας στο «Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Δημόσια Διοίκηση», θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους συμμετέχοντες, που άμεσα ή έμμεσα συνέβαλαν στην ολοκλήρωση αυτής της προσπάθειας. Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κα Τσουρέλα Μαρία, για την εμπιστοσύνη και την προοδευτική ματιά με την οποία αγκάλιασε το θέμα της διπλωματικής μου εργασίας.

Επίσης, νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω όλους τους συμμετέχοντες στο ερευνητικό κομμάτι της εργασίας μου, που με την πρόθυμη συνεργασία τους και την εμπιστοσύνη που μου έδειξαν, κατέστησαν δυνατή την ολοκλήρωσή της.

Τέλος, ένα τεράστιο ευχαριστώ σε όλους τους φίλους και την οικογένειά μου, που με το αμείωτο ενδιαφέρον τους για την πορεία της εργασίας μου, τις ενδεδειγμένες συζητήσεις, τις στοχευμένες συμβουλές και παρατηρήσεις, αλλά και την αμέριστη συμπαράσταση και υποστήριξή τους, κατάφεραν να μου δώσουν την ιδανική ώθηση τις στιγμές που τη χρειαζόμουν, λειτουργώντας ως το σημαντικότερο σκαλοπάτι για να πιάσω το στόχο μου. Περισσότερο απ' όλους όμως, ευχαριστώ το σύζυγό μου Βασίλη για την ξεκάθαρη ματιά και την ανιδιοτελή στήριξη σε ό,τι μεγάλο ονειρεύτηκα.

Σε όλους όσους προσπαθούν με πείσμα να τα καταφέρουν, αφιερώνω όλη την προσωπική μου προσπάθεια, αλλά και το παρακάτω ποίημα.

«Τείχη»

Χωρίς περίσκεψιν, χωρίς λύπην, χωρίς αιδώ

Μεγάλα κ' υψηλά τριγύρω μου έκτισαν τείχη.
Και κάθομαι και απελπίζομαι τώρα εδώ.
Άλλο δεν σκέπτομαι: τον νουν μου τρώγει αυτή η τύχη·
Διότι πράγματα πολλά έξω να κάμω είχαν.
Α όταν έκτιζαν τα τείχη πώς να μην προσέξω.
Αλλά δεν άκουσα ποτέ κρότον κτιστών ή ήχον.
Ανεπαισθήτως μ' έκλεισαν από τον κόσμο έξω.

Κωνσταντίνος Καβάφης

Από τα Ποιήματα, 1897-1933, Ίκαρος 1984

Περίληψη

Η σεξουαλικότητα αποτελεί βασική διάσταση της ανθρώπινης ύπαρξης και η σεξουαλική αγωγή αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα, το οποίο αναγνωρίζεται πλέον από τις περισσότερες χώρες του κόσμου. Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση θεωρείται αναγκαία για την ισχυροποίηση της σεξουαλικής υγείας του ατόμου. Παρόλο που οι γονείς αποζητούν να προσφέρουν σεξουαλική αγωγή στα παιδιά τους, ωστόσο τα στοιχεία των ερευνών καταδεικνύουν το χάσμα μεταξύ της καλής τους πρόθεσης και της πραγματικότητας. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να διερευνηθεί η στάση των γονέων και της κοινωνίας γενικότερα αναφορικά με τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση παιδιών και νέων, αλλά και να εξεταστεί η σημαντικότητα εισαγωγής του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής στην εκπαίδευση. Στο θεωρητικό μέρος της εργασίας, αποσαφηνίζονται κάποιοι βασικοί όροι, όπως σεξουαλικότητα, σεξουαλική συμπεριφορά ή ταυτότητα, σεξουαλική αγωγή και σεξουαλική υγεία. Αναφορικά με το ερευνητικό κομμάτι της εργασίας, η μέθοδος που επιλέχθηκε είναι η ποσοτική και το ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο, εξασφαλίζοντας την ανωνυμία των ερωτώμενων, λόγω της ευαισθησίας του θέματος. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα, σε πληθυσμιακό δείγμα 160 ατόμων κάθε ηλικίας. Τέλος, από την ανάλυση των αποτελεσμάτων διαπιστώθηκε πως οι γονείς δε συζητούν συχνά με τα παιδιά τους, καθώς δεν έχουν την άνεση να μιλήσουν για θέματα σεξουαλικού περιεχομένου μαζί τους, ενώ θεωρούν τους γιατρούς και τους ειδικούς συμβούλους καταλληλότερους σε αυτό το ρόλο. Επιπλέον, θεωρούν ελλιπείς τις ενέργειες της κοινωνίας αναφορικά με τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, αλλά ταυτόχρονα επιβεβλημένη την ανάγκη ένταξης του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής στην εκπαίδευση.

Λέξεις Κλειδιά: σεξουαλική αγωγή, σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, σεξουαλικότητα, εκπαίδευση, σχολείο, κοινωνία, γονείς, αντιλήψεις γονέων, παιδιά

Abstract

Sexuality is a basic dimension of human existence and sexual education is a fundamental human right, which is now recognized by most countries in the world. Sexual education is considered necessary to strengthen the sexual health of the individual. Although parents seek to provide sex education to their children, research evidence shows a gap between their good intentions and reality. The aim of this study is to investigate the attitude of parents and society in general regarding the sexual education of children and young people, but also to examine the importance of introducing the subject of sexual education in education. In the theoretical part of the work, some basic terms are clarified, such as sexuality, sexual behavior or identity, sexual education and sexual health. Regarding the research part of the work, the method chosen is quantitative and the research tool the questionnaire, ensuring the anonymity of the respondents, due to the sensitivity of the subject. The research was carried out in Greece, in a population sample of 160 people of all ages. Finally, from the analysis of the results, it was found that parents do not often discuss with their children, as they do not feel comfortable talking about sexual topics with them, while they consider doctors and specialist counselors more suitable for this role. In addition, they consider society's actions regarding sexual education to be

insufficient, but at the same time the need to include the subject of sexual education in education is imperative.

Keywords: sexuality, sexual education, sexual behavior, sexual health, parents, children, school, teachers

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευχαριστίες.....	4
Περίληψη.....	6
Εισαγωγή.....	12

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 1^ο

1 Εννοιολογική Προσέγγιση.....	15
1.1 Σεξουαλικότητα (Sexuality).....	16
1.1.1 Παιδική Σεξουαλικότητα.....	19
1.1.2 Εφηβική Σεξουαλικότητα.....	19
1.2 Σεξουαλικός Προσανατολισμός (Sexual Orientation).....	20
1.3 Σεξουαλική Συμπεριφορά (Sexual Behavior).....	21
1.4 Σεξουαλική Υγεία (Sexual Health).....	22

Κεφάλαιο 2^ο

2.1 Σεξουαλική Αγωγή (Sex Education/ Sexuality Education).....	24
2.1.1 Ιστορική Εξέλιξη της Σεξουαλικής Αγωγής.....	25
2.1.2 Στάδια Σεξουαλικής Αγωγής.....	29
2.2 Σημασία Σεξουαλικής Διαπαιδαγώγησης.....	30

Κεφάλαιο 3^ο

3 Σεξουαλική Αγωγή και Εκπαιδευτικό Σύστημα.....	31
3.1 Η Σεξουαλική Αγωγή στην Ελλάδα.....	31
3.2 Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση και Οικογένεια.....	34

3.2.1 Ο ρόλος των γονέων.....	38
3.3 Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση και Σχολείο.....	40
3.3.1 Ο ρόλος και οι απόψεις των Εκπαιδευτικών.....	44
3.4 Η επίδραση των Μ.Μ.Ε.....	46

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 4^ο

4 Μεθοδολογία.....	49
4.1 Προσδιορισμός Ερευνητικού Προβλήματος.....	49
4.2 Σκοπός, στόχοι και ερευνητικές υποθέσεις.....	50
4.2.1 Σκοπός.....	50
4.2.2 Στόχοι.....	50
4.2.3 Ερευνητικές Υποθέσεις.....	51
4.3 Σχεδιασμός της Έρευνας.....	52
4.3.1 Ποιοτικές και Ποσοτικές Μέθοδοι.....	52
4.4 Εργαλείο συλλογής δεδομένων.....	53
4.5 Δείγμα.....	54
4.6 Δομή Ερωτηματολογίου.....	55
4.6.1 Ερωτήσεις.....	56
4.7 Στατιστική Ανάλυση.....	57

Κεφάλαιο 5^ο

5 Ανάλυση Αποτελεσμάτων.....	57
------------------------------	----

5.1 Ανάλυση Δημογραφικών Στοιχείων.....	57
5.2 Ανάλυση αποτελεσμάτων για την Κοινωνία.....	60
5.3 Ανάλυση αποτελεσμάτων για την Εκπαίδευση.....	67
<u>Κεφάλαιο 6^ο</u>	
6 Συμπεράσματα.....	73
Αντί Επιλόγου.....	74
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	76
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	80
Παράρτημα 1 ^ο	88

Εισαγωγή

Η υγεία αποτελεί το ύψιστο ατομικό και κοινωνικό αγαθό για κάθε άνθρωπο. Στο πλαίσιο αυτό, δεν αρκεί μόνο η σωματική ευρωστία αλλά και η ψυχική ισορροπία και η κοινωνική ευεξία. Η σεξουαλικότητα, ως καίριο και αναπόσπαστο μέρος της φυσιολογικής ανάπτυξης του ατόμου, περιλαμβάνει έννοιες όπως το σεξουαλικό προσανατολισμό, τη σεξουαλική ταυτότητα και το ρόλο του καθενός, τον ερωτισμό, τη συναισθηματική έκφραση, την ευχαρίστηση και την αναπαραγωγή. Η σεξουαλικότητα επηρεάζεται πολυπαραγοντικά, αφού στην έκφρασή της επιδρούν, μεταξύ άλλων, η εκάστοτε κοινωνία, θρησκεία, πολιτική, οικονομία και ψυχολογία (World Health Organization, 2006). Πρόκειται για ένα θεμελιώδες γενετήσιο χαρακτηριστικό του ανθρώπου που εμφανίζεται ήδη από την πιο μικρή ηλικία και εκφράζεται με διαφορετικό τρόπο, αναλογικά με το αναπτυξιακό του επίπεδο. Ωστόσο, για να επιτευχθεί κατάλληλα η σεξουαλικότητα των ατόμων, απαιτείται έγκαιρη και έγκυρη ενημέρωση, σωστή εκπαίδευση και πρόληψη, που με τον όρο αυτό εννοούμε όλα τα μέτρα και τις ενέργειες που μπορούν να γίνουν προκειμένου να αποφευχθούν δυσάρεστες συνέπειες.

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, η σεξουαλική αγωγή αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο και επηρεάζει τόσο την ψυχική όσο και την κοινωνική υγεία του ανθρώπου. Στη χώρα μας η σεξουαλική αγωγή παιδιών και νέων δεν έχει ενταχθεί ενεργά στην εκπαίδευση, σε αντίθεση με άλλες χώρες που κάτι τέτοιο ισχύει εδώ και δεκαετίες. Η σεξουαλική εκπαίδευση, παρά την αναγκαιότητά της, αποτελεί ζήτημα ταμπού και φέρει μόνιμα αντιδράσεις, γεγονός που καταδεικνύει τη συμπλεγματική στάση της Εκκλησίας, της κοινωνίας και των γονέων απέναντι στο ζήτημα. Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται τα πρώτα δειλά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση από διάφορους πολιτειακούς

και κοινωνικούς φορείς, συμπεριλαμβανομένου του ελληνικού σχολείου, οι οποίοι, μέσω των διαφόρων προγραμμάτων αγωγής υγείας, προσπαθούν να προσεγγίσουν και να ενημερώσουν έγκαιρα παιδιά και εφήβους. Η αντιμετώπιση των χρόνιων προκαταλήψεων και η συνεχής βελτίωση των εκπαιδευτικών ικανοτήτων, ενισχύουν όλο και περισσότερο τα θετικά αποτελέσματα, καθιστώντας το σχολείο τον κυριότερο φορέα σεξουαλικής ενημέρωσης και διαπαιδαγώγησης.

Η ευρεία και χωρίς αποκλεισμούς σεξουαλική εκπαίδευση αποτελεί ένα σημαντικότερο εφόδιο των νέων για να αποφύγουν λανθασμένες και συχνά επικίνδυνες επιλογές (Parker et.al., 2009). Η International Planned Parenthood Federation (IPPF), μια από τις σπουδαιότερες οργανώσεις σε παγκόσμιο επίπεδο με απaráμιλλο έργο στο θέμα της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας, εφιστά την προσοχή όλων στο συσχετισμό μεταξύ ασφαλών σεξουαλικών επαφών και ατομικών επιλογών με παράλληλα σωστή και ολοκληρωμένη πρόληψη και ενημέρωση των παιδιών και των νέων. Επιπλέον, ο ρόλος των γονέων για την ορθή σεξουαλική πληροφόρηση των παιδιών ήδη από την προσχολική ηλικία κρίνεται απαραίτητος και καθοριστικός, ειδικά στις σύγχρονες κοινωνίες υπερπληροφόρησης, όπου ο κίνδυνος της παραπληροφόρησης και της πλάνης ελλοχεύει παντού. Είναι πια επιβεβλημένη ανάγκη να ξεπεραστούν όλες οι επιφυλάξεις και οι απαγορεύσεις, ώστε οι γονείς να συζητούν ανοιχτά και με ειλικρίνεια ζητήματα σεξουαλικής αγωγής με τα παιδιά τους. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό, τα διάφορα ζητήματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης να μπορούν να συζητούνται απλά και σε καθημερινή βάση όπως γίνεται για παράδειγμα με τα θέματα συμπεριφοράς των παιδιών ή των κανόνων υγιεινής που οφείλουν να ακολουθούν. Αναπόσπαστο μέρος αυτών των συζητήσεων θα πρέπει να είναι και οι τρόποι πρόληψης της σεξουαλικής κακοποίησης αλλά και των

γενικότερα αρνητικών σεξουαλικών συμπεριφορών , οι οποίες είναι πολύ πιθανό να επιφέρουν επικίνδυνα αποτελέσματα (Wyckoff, et al., 2007).

Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση είναι απαραίτητη για τα παιδιά σε όλα τα ηλικιακά στάδια, αποτελώντας μια διαρκή επικοινωνία που λαμβάνει χώρα από μικρή ηλικία. Πραγματοποιείται από την πρώιμη ήδη ηλικία των 2-3 ετών, αφού έχει παρατηρηθεί ότι σε αυτή την ηλικία τα παιδιά κάνουν ήδη ερωτήσεις στους γονείς τους σχετικά με τη δομή του σώματός τους και ο,τιδήποτε παρατηρούν επάνω τους. Συχνά, ρωτούν για την ανατομική δομή του δικού τους σώματος, για τη διάκριση μεταξύ ανδρών και γυναικών, για τις διαφορές που έχουν παρατηρήσει σχετικά με το αντίθετο φύλο, για τη διαδικασία με την οποία γίνονται τα παιδιά και πολλά άλλα. (Martin and Torres, 2013). Οι γονείς, ως προπάτορες αυτού του έργου για τους εκπαιδευτικούς που θα ακολουθήσουν, πρέπει να αντιμετωπίζουν αυτά τα ερωτήματα που προκύπτουν ως απολύτως φυσιολογικά και ταυτόχρονα να ευνοούν το θετικό διάλογο (Mayo Clinic, 2013).

Αμέσως μετά τους γονείς και περνώντας στο επόμενο στάδιο της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, την ανάληψη της σκυτάλης του "αγώνα" της σεξουαλικής αγωγής παίρνουν οι εκπαιδευτικοί, καθώς τα παιδιά αλλάζουν πλέον ηλικία και μπορούν να κατανοούν και να εμπιστεύονται περισσότερο. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούνται αξιόπιστες πηγές πληροφόρησης για θέματα που αφορούν τόσο στη σεξουαλική υγεία, όσο και στη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των παιδιών (Vamos and Zhou, 2009), λειτουργώντας αποτρεπτικά αλλά και προστατευτικά απέναντί τους. Οι μαθητές με τη σειρά τους αποκτούν τις απαραίτητες γνώσεις και αναπτύσσουν τις κατάλληλες δεξιότητες και ικανότητες, με τις οποίες καταφέρνουν να αποφεύγουν ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες, κακοποιητικές συμπεριφορές, σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα και πολλά άλλα

(Γερούκη, 2011). Ωστόσο, ένα μεγάλο ποσοστό των εκπαιδευτικών έχει αρνητική στάση απέναντι στη διδασκαλία της σεξουαλικής αγωγής, είτε γιατί αδιαφορούν για το συγκεκριμένο θέμα και το θεωρούν αχρείαστο στην εκπαίδευση, είτε γιατί δε θεωρούν τους εαυτούς τους ιδιαίτερα καταρτισμένους κι ενημερωμένους ώστε να μπορέσουν να διδάξουν ένα τόσο ευαίσθητο μάθημα.

Για δεκαετίες, οι αρνητικές σεξουαλικές στάσεις κυριαρχούσαν στα εκπαιδευτικά συστήματα των περισσότερων χωρών, καθώς η σεξουαλική αγωγή συγκέντρωνε το ενδιαφέρον της στις αμβλώσεις, τις ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες, τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα και το AIDS. Σήμερα όμως, στο πλαίσιο της πολιτισμικής διαδικασίας εξέλιξης και εκσυγχρονισμού στην οποία οδεύουμε, εμφανίζεται μια πιο Ολοκληρωμένη Σεξουαλική Αγωγή, που δεν αφορά μόνο στις αρνητικές πτυχές της σεξουαλικότητας αλλά προωθεί έντονα τις θετικές, προσανατολίζοντας τους μαθητές στη σεξουαλική αυτογνωσία, την ατομική αυτοπεποίθηση και αυτοβελτίωση αλλά και τις υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις, με σκοπό μια πιο ποιοτική ζωή (WHO and BZgA, 2010).

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1 Εννοιολογική Προσέγγιση

Για να καταφέρουμε να προσεγγίσουμε το πολυσύνθετο ζήτημα της σεξουαλικότητας αλλά και τον καίριο ρόλο που διακατέχουν γονείς, εκπαιδευτικοί αλλά και κοινωνία στο σύνολό της, ως προαγωγοί της Σεξουαλικής Αγωγής των παιδιών, απαιτείται η ολόπλευρη εξέτασή του.

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια αποσαφήνισης των βασικότερων εννοιών για την πληρέστερη κατανόηση του θέματος, βάσει σύγχρονων επιστημονικών προσεγγίσεων, αλλά και μια ιστορική αναδρομή στη σεξουαλική αγωγή, τα είδη της, καθώς και τους παράγοντες που επιδρούν στην προώθησή της.

1.1 Σεξουαλικότητα (Sexuality)

Ο ορισμός της ανθρώπινης σεξουαλικότητας είναι ιδιαίτερα δύσκολος, καθώς πρόκειται για μια διαδικασία αφαιρετική που εξαρτάται κάθε φορά από το ισχύον κοινωνικό-πολιτισμικό και ιστορικό πλαίσιο (Rubio, 1994). Η ανθρώπινη σεξουαλικότητα συχνά παρερμηνεύεται αναφερόμενη μόνο σε ορισμένες μορφές σεξουαλικής συμπεριφοράς (NCASH, 1995), ενώ στην πραγματικότητα περιλαμβάνει ένα εύρος από σωματικές, συναισθηματικές και κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, γεγονός που μαρτυρά τη δυσκολία να οριστεί απλά και με ακρίβεια (Bruess and Greenberg, 1994).

Σύμφωνα με τον Αμερικανικό Οργανισμό Υγείας, η σεξουαλικότητα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της προσωπικότητας και κατ'επέκταση της ταυτότητας κάθε ατόμου. Η ανάπτυξή της στο μέγιστο βαθμό εξαρτάται από την ικανοποίηση βασικών ανθρώπινων αναγκών, όπως η σεξουαλική επαφή, η οικειότητα, η συναισθηματική έκφραση, η ευχαρίστηση, αλλά και η επιθυμία για αγάπη και στοργή. Ο όρος της σεξουαλικότητας περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το φύλο, το κοινωνικό φύλο, τον ερωτισμό και τη διαδικασία αναπαραγωγής, και συνήθως πραγματώνεται με μια πληθώρα σκέψεων, φαντασιώσεων, πεποιθήσεων, επιθυμιών και στάσεων ζωής. Η σεξουαλικότητα αφορά στο αποτέλεσμα διαφόρων βιολογικών, ψυχολογικών, κοινωνικό-οικονομικών, θρησκευτικών αλλά

και πολιτισμικών παραγόντων που αλληλεπιδρούν και αποτελείται από τέσσερις συνιστώσες: τη σεξουαλική ταυτότητα του ατόμου, την ταυτότητα ρόλου του εκάστοτε φύλου, το σεξουαλικό του προσανατολισμό και τέλος τη σεξουαλική του συμπεριφορά (ΡΑΗΟ, 2000).

Οι Tolman και McClelland (2011), διακρίνουν την τυπική ανάπτυξη της σεξουαλικότητας σε τρεις τομείς:

- Τη σεξουαλική συμπεριφορά (sexual behaviour), που αφορά σε ένα πλήθος συμπεριφορών σχετικών με τη σεξουαλικότητα.
- Τη σεξουαλική αυτοδυναμία (sexual selfhood), που αφορά στην εσωτερική ανάπτυξη του ατόμου και σχετίζεται με τη γνώση, τη συμπεριφορά, την ταυτότητα και τις ιδέες για τον εαυτό του ως σεξουαλικό όν ή ως σύντροφο σε μια σχέση.
- Τη σεξουαλική κοινωνικοποίηση (sexual socialisation), που σχετίζεται με τα διάφορα πλαίσια στα οποία μπορεί να βρεθεί κανείς, όπως είναι το σπίτι και οι γονείς, το σχολείο, οι συνομήλικοι, το διαδίκτυο και πολλά άλλα. Σε κάθε διαφορετικό πλαίσιο το άτομο ανακαλύπτει και μαθαίνει πληροφορίες για τις σχέσεις και τη σεξουαλικότητά του.

Σύμφωνα με τη Γερούκη (2011), η σεξουαλικότητα επηρεάζει τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις διαπροσωπικές σχέσεις των ατόμων, επιδρώντας με ουσιαστικό και κρίσιμο τρόπο στη σωματική και ψυχολογική τους υγεία. Για το λόγο αυτό χαρακτηρίζει τους ανθρώπους ως σεξουαλικά όντα και θεωρεί τη σεξουαλικότητα ένα σημαίνον χαρακτηριστικό τους, το οποίο υπάρχει ήδη από τη γέννησή τους. Έτσι, γίνεται σαφές ότι η σεξουαλικότητα είναι ένα θεμελιώδες γενετήσιο χαρακτηριστικό, που εκφράζεται στους ανθρώπους από μικρή ηλικία και εκφράζεται διαφορετικά ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξης. Η

σεξουαλικότητα στη παιδική ηλικία σχετίζεται περισσότερο με τον αυθορμητισμό, καθώς το παιδί έχει την ανάγκη και την περιέργεια να εξερευνήσει και να ανακαλύψει το σώμα και τις αισθήσεις του, προκαλώντας απόλαυση τόσο σε αισθησιακό όσο και σε συναισθηματικό επίπεδο (Γερούκη, 2011). Σύμφωνα με τον Laniado (2005), η σεξουαλικότητα του ανθρώπου είναι η ενέργεια που τον ακολουθεί από τη νηπιακή έως τη γεροντική του ηλικία και αφορά στη συνεχή αναζήτηση της απόλαυσης. Η ενέργεια αυτή δε σχετίζεται μόνο με τα όργανα αναπαραγωγής και το σεξ, αλλά με το σύνολο των αισθήσεων, τα συναισθήματα, την αγάπη και τις φαντασιώσεις του καθενός.

Στο παρελθόν, μια από τις σημαντικότερες πρώτες επιστημονικές μελέτες που είχαν διεξαχθεί σχετικά με την ανθρώπινη σεξουαλικότητα, ήταν αυτή του Freud (1905). Ο Freud (1905) αναφέρθηκε στη σεξουαλικότητα ως την επιθυμία ενός ατόμου για εκδήλωση των βιολογικών του παρορμήσεων και κυρίως της ηδονής, την οποία ονόμαζε «libido». Η συγκεκριμένη προσπάθεια συνεχίζεται καθ'όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου και εξισορροπείται από την προσωπική επιλογή, τις ισορροπίες μεταξύ των επιθυμιών και των παρορμήσεων, αλλά και του εκάστοτε κοινωνικού πλαισίου.

Αντιλαμβανόμαστε, λοιπόν, πως ο όρος «σεξουαλικότητα» έχει πολλές και διαφορετικές σημασίες, ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο χρησιμοποιείται και πως η πολυπλοκότητά του δε μπορεί να καλυφθεί πλήρως από έναν και μόνο ορισμό. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αντιπροσωπεύει ένα ευρύ φάσμα από εσωτερικευμένες ταυτότητες και εξωτερικευμένες συμπεριφορές. Η σεξουαλική ταυτότητα ενός ατόμου συναντάται και αλληλεπιδρά και με τις υπόλοιπες ταυτότητες του ίδιου ατόμου, όπως είναι η γενετική, η εθνική, η ταξική και η θρησκευτική (Meyer, 2010). Πολλοί, δεν έχουν αναλογιστεί ή επανεξετάσει ποτέ το

θέμα της σεξουαλικής τους ταυτότητας, καθώς δεν αποτέλεσε ποτέ πηγή έντασης ή σύγκρουσης. Αντίθετα, πολλοί άλλοι έχουν μάθει να συνειδητοποιούν τη σεξουαλικότητά τους ως αποτέλεσμα των κλίσεων, των προδιαθέσεων και των προσανατολισμών επιθυμίας τους, που επηρεάζουν την αίσθηση της ταυτότητάς τους και τις αλληλεπιδράσεις τους με τους άλλους (Blumenfeld, 1994).

1.1.1 Παιδική Σεξουαλικότητα

Όπως σημείωσε ο Freud, η παιδική σεξουαλικότητα υπάρχει ως όρος που περιλαμβάνει τις σεξουαλικές συμπεριφορές που εκδηλώνονται στα παιδιά σε ιδιαίτερα πρώιμο στάδιο και χαρακτηρίζονται από μια ασάφεια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το «πιπίλισμα», που σχετίζεται με την επιθυμία για στοματική αίσθηση. Επιπλέον, η σεξουαλική διέγερση στην παιδική ηλικία μπορεί να προκληθεί από το πρώτο ερωτικό φιλί, από καταστάσεις διαρκούς και αυξημένης έντασης ή ακόμη και από δραστηριότητες υψηλής συγκέντρωσης σε κάποιο στόχο (Μελιτζάνη, 2008).

1.1.2 Εφηβική Σεξουαλικότητα

Η εφηβεία είναι μια ιδιαίτερη και ξεχωριστή περίοδος στη ζωή ενός ατόμου, κατά τη διάρκεια της οποίας συντελούνται τεράστιες σωματικές και συμπεριφορικές αλλαγές. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι άνθρωποι κατακλύζονται από συναισθήματα, που συχνά δε μπορούν να εξηγήσουν την προέλευσή τους ή ακόμη και να κατανοήσουν πλήρως τον λόγο εμφάνισής τους. Η εφηβική σεξουαλικότητα επηρεάζεται άμεσα από τις ιδέες και πεποιθήσεις της κοινωνικής ομάδας που ανήκει, τις

γενικότερες πληροφορίες που λαμβάνει, τον τρόπο επεξεργασίας των πληροφοριών αυτών, αλλά και τις προσωπικές του ενέργειες και δράσεις (Μελιτζάνη, 2008).

1.2 Σεξουαλικός Προσανατολισμός (Sexual Orientation)

Με τον όρο «σεξουαλικός προσανατολισμός» περιγράφεται ταυτόχρονα η συναισθηματική έκφραση αλλά και η σεξουαλική έλξη ενός ατόμου από ένα ή και περισσότερα άλλα άτομα, ανεξαρτήτως φύλου (Γαλανού, 2014) και συνήθως καθορίζεται από νεαρή ήδη ηλικία. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός διακρίνεται σε τέσσερις βασικούς τύπους:

1. Ετερόφυλοι: πρόκειται για άτομα που έλκονται βασικά από άτομα του αντίθετου φύλου.
2. Ομοφυλόφιλοι: πρόκειται για άτομα που έλκονται κυρίως από άτομα του ίδιου φύλου.
3. Αμφιφυλόφιλοι: πρόκειται για άτομα που έλκονται από άτομα και των δύο φύλων, συχνά βέβαια σε διαφορετικό βαθμό.
4. Ασεξουαλικοί: πρόκειται για άτομα που δεν έλκονται από κανένα φύλο.

Ο Αμερικανικός Ψυχολογικός Σύλλογος, (όπως αναφ. Herek, G. M., 2010) αναφέρει πως ο σεξουαλικός προσανατολισμός αποτελεί ένα ευρύ πεδίο που αρχίζει με την ετεροφυλοφιλία και τελειώνει στην ομοφυλοφιλία, με μια μεγάλη ποικιλία ενδιάμεσα. Πολλοί ερευνητές διαφωνούν σχετικά με το εάν ο σεξουαλικός προσανατολισμός προσδιορίζεται αποκλειστικά από διάφορους βιολογικούς παράγοντες, όπως τα γονίδια και οι ορμόνες, ή εάν επηρεάζεται και από κοινωνιολογικούς παράγοντες, όπως είναι το περιβάλλον στο οποίο

μεγαλώνει ένα παιδί, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων και πολλά άλλα. Ωστόσο, οι περισσότεροι συγκλίνουν στην άποψη πως πρόκειται για μια αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο αυτών παραγόντων (Lipkin, 1999).

Σύμφωνα με τη Λαμπροπούλου (2015), ο σεξουαλικός προσανατολισμός διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο αναφορικά με την ετερότητα. Η έννοια της ετερότητας είναι αρκετά πολύπλευρη και επηρεάζεται, μεταξύ άλλων, από τη θρησκεία, το φύλο, τον πολιτισμό, τη γλώσσα και το κοινωνικό πλαίσιο. Επιπλέον, σε έρευνα που έγινε από την ίδια, εκφράστηκε έντονα η άποψη πως ο σεξουαλικός προσανατολισμός ενός ατόμου επιδρά στις κοινωνικές συναναστροφές του, στη γενικότερη συμπεριφορά και τις αντιδράσεις του και κατά συνέπεια σε ολόκληρη την πορεία ζωής του. Πιο συγκεκριμένα, άτομα που ανήκουν στην κοινότητα Λ.Ο.Α.Τ.Κ.Ι., όπως οι ομοφυλόφιλοι ή οι αμφιφυλόφιλοι αντιμετωπίζουν πολύ σοβαρά θέματα στην καθημερινή τους ζωή. Τέλος, η κοινότητα των Λ.Ο.Α.Τ.Κ.Ι. περιλαμβάνει Ομοφυλόφιλους, Αμφιφυλόφιλους, Λεσβίες, Διεμφυλικούς (Τρανς), Κουήρ και Ιντερσέξ, αλλά και εκείνα τα άτομα που δεν ανήκουν σε κάποια από αυτές τις κατηγορίες, καθώς το «+» της ονομασίας λειτουργεί ως ομπρέλα για όλους.

1.3 Σεξουαλική Συμπεριφορά (Sexual Behavior)

Με τον όρο Σεξουαλική Συμπεριφορά, εννοούμε όλες τις ενέργειες και δράσεις στο σύνολό τους, που αποτελούν έμπρακτες εκδηλώσεις της σεξουαλικότητας ενός ατόμου. Πρόκειται για ένα ευρύ φάσμα συμπεριφορών, το οποίο ποικίλει και εξαρτάται από το τί προκαλεί και εγείρει τον καθένα σωματικά αλλά και συναισθηματικά, ανεξαρτήτως φύλου (Meyer, 2010). Συχνά, επηρεάζεται από το σεξουαλικό

προσανατολισμό του ατόμου, όχι όμως πάντα καθώς η συμπεριφορά σε αντίθεση με τον προσανατολισμό του, επιλέγεται.

Επιπλέον, οι εκάστοτε κοινωνικές αλλά και πολιτικές συνθήκες, όπως και το περιβάλλον ανάπτυξης κάθε ατόμου παίζουν καθοριστικό και διαμορφωτικό ρόλο στην εκδήλωση της σεξουαλικής συμπεριφοράς. Οι διάφορες κοινωνικές και ηθικές απόψεις και αξίες που διαμορφώνει το άτομο κατά τη διάρκεια της ζωής του, επηρεάζουν άμεσα τη σεξουαλική του συμπεριφορά, γεγονός που επιδρά σε όλους τους τομείς της καθημερινότητάς του, όπως την απόδοσή του στο σχολείο, τις σχέσεις με φίλους ή συντρόφους, την οικογένεια κτλ (Tremblay, 1998).

Σύμφωνα με το Διεθνή Αμερικανικό Οργανισμό Υγείας (ΡΑΗΟ) και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (WHO), η σεξουαλική συμπεριφορά συνδέεται με την ατομική ευχαρίστηση και την ικανοποίηση, ενώ οι Lauman, et al. (1994), διατύπωσαν την άποψη ότι σεξουαλική συμπεριφορά θεωρείται οποιαδήποτε σχέση με άλλο άτομο, η οποία περιλαμβάνει γενετήσια επαφή ή σεξουαλική διέγερση.

Αν και σεξουαλική συμπεριφορά και σεξουαλικός προσανατολισμός βρίσκονται πολύ κοντά σαν έννοιες, δε ταυτίζονται. Ωστόσο, όταν βρίσκονται σε σύγκρουση δημιουργείται μια τεράστια δυσκολία για το άτομο, καθώς αδυνατεί να δημιουργήσει μια ολοκληρωμένη και με συνοχή σεξουαλική ταυτότητα αλλά και μια υγιή και με αυτοπεποίθηση στάση απέναντι στον ίδιο του τον εαυτό (Cass, 1984· Troiden, 1989).

1.4 Σεξουαλική Υγεία (Sexual Health)

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (WHO), «υγεία» θεωρείται η πλήρης σωματική, ψυχική και κοινωνική ευεξία και όχι απλά

η μη ύπαρξη κάποιας ασθένειας ή αναπηρίας, αποτελώντας και τον πιο δημοφιλή ορισμό της έννοιας. Η σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία ενός ατόμου προφυλάσσονται με την αγωγή και την προαγωγή της υγείας και η άμεση και έγκυρη ενημέρωση και πληροφόρηση που παρέχουν, έχουν στόχο τη μείωση κάθε επικίνδυνης σεξουαλικής συμπεριφοράς.

Η προαγωγή της υγείας αναπτύσσεται ήδη από την παιδική και εφηβική ηλικία, καθώς αποτελεί έναν συνδυασμό ατομικών μέτρων πρόληψης και προστασίας και ταυτόχρονα οργάνωσης των άμεσα εμπλεκόμενων υπηρεσιών, όπως το σχολείο. Το περιβάλλον του σχολείου αποτελεί βέλτιστο χώρο προαγωγής της υγείας και υιοθέτησης ιδανικών προτύπων, τόσο σε προσχολική όσο και σε σχολική ηλικία. Ο σπουδαίος ρόλος του σχολείου επιβεβαιώνεται ακόμα περισσότερο κατά τη διάρκεια της εφηβείας, όταν η ισορροπία και οι σταθερές του αποτελούν θεμέλια στη συναισθηματική αστάθεια και τις ψυχοσωματικές αλλαγές που έχουν να αντιμετωπίσουν οι νέοι αυτής της ηλικίας.

Σύμφωνα με την UNESCO (2009), όλο και περισσότεροι νέοι πλέον δραστηριοποιούνται σεξουαλικά σχετικά νωρίς, έχοντας λάβει ελάχιστη ή καθόλου σεξουαλική ενημέρωση. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αναπόφευκτη έκθεσή τους σε σεξουαλικές κακοποιήσεις ή εξαναγκασμούς, συχνές ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες, πιθανούς τραυματισμούς και πληθώρα σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων (ΣΜΝ) (UNESCO, 2009). Συχνά, η σεξουαλική υγεία των νέων επηρεάζεται από τα σύγχρονα πρότυπα ζωής, την άγνοια και την ελλιπή ενημέρωση, στον ασταθή χαρακτήρα των σχέσεων σε αυτές τις ηλικίες αλλά και στις τεράστιες κοινωνικές πιέσεις που δέχεται μια ανύπαντρη μητέρα.

Σήμερα, η δημιουργία και εφαρμογή σύγχρονων προγραμμάτων προαγωγής της υγείας, αποτελεί επιτακτική ανάγκη για τον έγκαιρο

εντοπισμό των παραγόντων κινδύνου για τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα αλλά και την κατάκτηση, μεταξύ άλλων, νέων πληροφοριών, θέσεων και αντιλήψεων αναφορικά με την υγεία. Η ολοκληρωμένη ενημέρωση των νέων σχετικά με τους τρόπους προφύλαξης και τους κινδύνους μετάδοσης των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων και παράλληλα η οριστική απομάκρυνσή τους από ταμπού και δεισιδαιμονίες του παρελθόντος, μπορούν να επιδράσουν θετικά στη σεξουαλική τους παιδεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.1 Σεξουαλική Αγωγή (Sex Education/Sexuality Education)

Σύμφωνα με το WHO & BZgA (2010), όταν μιλάμε για «σεξουαλική αγωγή» αναφερόμαστε στο σύνολο των απαραίτητων διαδικασιών εκπαίδευσης και απόκτησης γνώσεων σε σχέση με κάθε τομέα της σεξουαλικότητας, ξεκινώντας από την παιδική ήδη ηλικία και καταλήγοντας μέχρι την ενηλικίωση. Βασικοί στόχοι της σεξουαλικής αγωγής τόσο για τα παιδιά όσο και για τους νέους, αποτελεί η έγκυρη και έγκαιρη πληροφόρησή τους, αλλά και η διασφάλιση μιας ακίνδυνης, υγιούς και ευχάριστης σεξουαλικής ζωής.

Τα ζητήματα της σεξουαλικής αγωγής σχετίζονται κατά πολύ με τη σύναψη σχέσεων ανάγκης ή επιθυμίας, όπως και με την αναπαραγωγική διαδικασία. Δεν είναι λίγες οι φορές που χαρακτηρίζονται από εναλλαγές και διακυμάνσεις σε βιολογικό, συναισθηματικό και κοινωνικό επίπεδο, αλλά και οι φορές που επηρεάζουν και επιδρούν στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου (Δετοράκης, 2007). Η βιολογική ανάπτυξη

των δύο φύλων, όπως και οι διαδικασίες, μεταξύ άλλων, της σύλληψης, της γονιμοποίησης, της εγκυμοσύνης, της γέννας, του θηλασμού και της κλιμακτηρίου, αλλά και οι τρόποι μετάδοσης, πρόληψης και θεραπείας των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων, αποτελούν μερικά από τα βασικότερα θέματα που θίγονται σε ένα μάθημα σεξουαλικής αγωγής (Δετοράκης, 2007).

Επιπλέον, παρά την επιλογή της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης κατά κύριο λόγο σε άτομα σχολικής ηλικίας, ωστόσο, δε θα πρέπει να αποκλείονται και άτομα άλλων ηλικιακών ομάδων. Αναμφίβολα, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα κατάλληλα κάθε φορά κριτήρια, ώστε να παρέχονται οι πραγματικές ενημερώσεις, χωρίς τα άτομα να στιγματίζονται ή να περιθωριοποιούνται. Πρόκειται, λοιπόν, για μια ολοκληρωτική προσέγγιση της σεξουαλικότητας, με σημαντικές προεκτάσεις σε κοινωνικό και συναισθηματικό επίπεδο, και κύριο σκοπό την απόκτηση βασικών γνώσεων, αξιών και πεποιθήσεων από παιδιά και εφήβους.

2.1.1 Ιστορική εξέλιξη της Σεξουαλικής Αγωγής

Κατά τον Κιντή (1995), η σεξουαλική αγωγή στον Ευρωπαϊκό χώρο, ακολούθησε μια αναπτυξιακή διαδρομή που συνδέεται με αλλαγές οι οποίες προέκυψαν από πλήθος ιστορικών και κοινωνικών γεγονότων. Τα διάφορα στάδια που ακολούθησαν συνοψίζονται ως εξής:

Στην πρώτη φάση της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και πριν από τη διάθεση ιατρικά εγκεκριμένων μεθόδων αντισύλληψης, η συντριπτική πλειοψηφία των παντρεμένων ζευγαριών στο δυτικό κόσμο κλήθηκε να αντιμετωπίσει σημαντικές προκλήσεις, τόσο σωματικής όσο και συναισθηματικής φύσης. Αυτές οι προκλήσεις είχαν τις ρίζες τους, σε

μεγάλο βαθμό, στα κυρίαρχα κοινωνικά ταμπού γύρω από την επικοινωνία, τα οποία με τη σειρά τους οδήγησαν σε ένα καταπιεστικό περιβάλλον για τα άτομα. Αναζητώντας λοιπόν λύση σε αυτά τα ζητήματα, τα περισσότερα ζευγάρια ζήτησαν την καθοδήγηση γιατρών, των οποίων βέβαια ο ρόλος ήταν κατά κύριο λόγο συμβουλευτικός, παρά εκπαιδευτικός.

Το δεύτερο στάδιο της σεξουαλικής αγωγής επικεντρώθηκε στην πρόληψη προβλημάτων που σχετίζονται με τη σεξουαλική δραστηριότητα. Η συγκεκριμένη μορφή αγωγής προήλθε από τις ανησυχίες των γονέων και των δασκάλων που ήθελαν να προστατεύσουν τους νέους από πιθανές δυσκολίες. Οι μεγαλύτερες ανησυχίες των γονέων ήταν να αποφύγουν οι κόρες τους ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες πριν από το γάμο και να προστατευθούν οι γιοι τους από κάθε είδους σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα. Ενώ η πρόθεση αυτού του τύπου σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης ήταν να αποτραπούν τέτοια ζητήματα, οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν συχνά βασίζονταν σε τακτικές φόβου, προωθώντας μια αρνητική κι ενοχική αντίληψη της σεξουαλικότητας. Πιο συγκεκριμένα, τα άτομα ένιωθαν ανεπαρκή και ανήσυχα και ζούσαν σε κατάσταση διαρκούς φόβου, μη και προκαλέσουν ακόμα και άθελά τους, ντροπή στις οικογένειές τους. Είναι σημαντικό να σημειωθεί πως η συγκεκριμένη προσέγγιση θεωρείται ευρέως δυσλειτουργική, αναποτελεσματική και μη παιδαγωγική.

Το τρίτο στάδιο της σεξουαλικής αγωγής είναι ζωτικής σημασίας, καθώς αφορά στο θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα της απόκτησης γνώσεων για θέματα που είναι ζωτικής σημασίας για την ατομική ευημερία, την προσωπική ανάπτυξη και τη συνολική ευημερία. Αυτό το στάδιο είναι ειδικά προσαρμοσμένο για να καλύψει τις μοναδικές ανάγκες των παιδιών, ανεξάρτητα από το φύλο τους, διασφαλίζοντας ίση

πρόσβαση και κατανόηση τόσο για αγόρια όσο και για κορίτσια. Ο πρωταρχικός στόχος είναι να ενδυναμωθούν τα άτομα να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις και να περιηγούνται στις σεξουαλικές τους εμπειρίες με ορθολογικό τρόπο, χωρίς κοινωνικά ταμπού και περιττές ενοχές. Επιπλέον, αυτό το στάδιο τονίζει τη σημασία της υπευθυνότητας και της ενσυναίσθησης για την καλλιέργεια σεξουαλικών σχέσεων βασισμένων στο σεβασμό. Με την ενστάλαξη αυτών των αξιών τα άτομα είναι εξοπλισμένα να δώσουν προτεραιότητα στην ευημερία τόσο των ίδιων όσο και των συντρόφων τους, δημιουργώντας μια βάση για ικανοποιητικές και αρμονικές συνδέσεις.

Παράλληλα, περίπου από το 1960 σημειώθηκαν σημαντικές αλλαγές σε Ευρώπη και Αμερική σχετικά με τη σεξουαλικότητα του ατόμου και γενικά τη σεξουαλική συμπεριφορά, αφού υπήρχε αυξανόμενη ζήτηση για μεγαλύτερη σεξουαλική ελευθερία. Οι προγαμιαίες σχέσεις έγιναν πλέον σύνηθες φαινόμενο για τα ζευγάρια και οι γυναίκες άρχισαν να διεκδικούν τη δική τους ανεξαρτησία, επιλέγοντας να μη κάνουν παιδιά κατά τη διάρκεια των πρώτων αναπαραγωγικών τους ετών. Άμεσο αποτέλεσμα αυτών ήταν η μεγάλη ανάγκη που προέκυψε για αποτελεσματικές μεθόδους ελέγχου των γεννήσεων. Ωστόσο, ήταν απαραίτητο για τα άτομα να έχουν ένα ορισμένο επίπεδο γνώσεων σχετικά με τη σεξουαλική λειτουργία, προκειμένου αυτές οι μέθοδοι να λειτουργήσουν σωστά. Με αυτό τον τρόπο, δημιουργήθηκε η αναγκαιότητα της εισαγωγής του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής στα σχολεία (Κιντής, 1998).

Η συζήτηση σχετικά με την αναγκαιότητα της σεξουαλικής αγωγής και την εισαγωγή του αντίστοιχου μαθήματος στην εκπαίδευση, εντάθηκε τη δεκαετία του '80, την περίοδο δηλαδή που εμφανίστηκε ο ιός HIV και το AIDS (Vail, 2005), αποτελώντας τεράστια πληγή της εποχής.

Τη σημερινή εποχή το θέμα του σεξ έχει μεγάλη σημασία, καθώς είναι ιδιαίτερα διαδεδομένο σε όλα τα μέσα ενημέρωσης, όπως η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, τα περιοδικά αλλά και το διαδίκτυο. Η κοινωνία στο σύνολό της προωθεί πλέον ενεργά τις συζητήσεις για το σεξ, οδηγώντας σε μια συνεχή ροή σεξουαλικών μηνυμάτων που βομβαρδίζουν σε καθημερινή βάση παιδιά και νέους. Κάτι τέτοιο μπορεί να δημιουργήσει μια κατάσταση σύγχυσης τόσο για τα νεαρά άτομα, όσο και για τους ενήλικες σχετικά με την κατανόηση και το ρόλο του σεξ στη ζωή τους (Κιντής, 1998).

Εξαιτίας όλων αυτών των παραγόντων, μια από τις πρωταρχικές προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν γονείς, σχολείο και κοινωνία στην εκπαίδευση των παιδιών είναι η ολοκληρωμένη σεξουαλική τους διαπαιδαγώγηση. Είναι γεγονός, πως στο παρελθόν λόγω ηθικών και κοινωνικών περιορισμών, το θέμα αυτό αγνοούνταν σε μεγάλο βαθμό. Ωστόσο, σήμερα γονείς και δάσκαλοι έρχονται καθημερινά και άμεσα αντιμέτωποι με το ζήτημα της σεξουαλικής επίγνωσης, καθώς τα παιδιά προσπαθούν συνεχώς να κατανοήσουν τα διάφορα σεξουαλικά μηνύματα, ανησυχώντας για πλήθος σχετικών θεμάτων, αλλά και να αναζητούν γνώσεις και λύσεις σε όλη τη διάρκεια της ανάπτυξής τους (Γκόλιαρης & Τζούρα-Τζεβελέκη, 1994). Κατά συνέπεια, έχει δοθεί μια αυξημένη εστίαση στη συμπερίληψη της σεξουαλικής αγωγής στα σχολεία και στη διασφάλιση της ενημέρωσης των παιδιών σχετικά με αυτά τα θέματα, αφού το συγκεκριμένο ζήτημα προκαλεί την ανησυχία και τη μέριμνα όλων όσων απασχολούνται πλέον στον τομέα της εκπαίδευσης.

2.1.2 Στάδια Σεξουαλικής Αγωγής

Τα διάφορα στάδια της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης έχουν εξελιχθεί κατά πολύ μέχρι σήμερα. Μετά από πληθώρα ερευνών και συζητήσεων, οι ειδικοί έχουν καταλήξει στα εξής σημαντικότερα πέντε:

- «Ανθρώπινη αναπτυξιακή εξέλιξη»

Αυτό το πρώτο στάδιο περιλαμβάνει την ανατομική και βιολογική ανάπτυξη του ατόμου και του αναπαραγωγικού του συστήματος, καθώς και τον προσδιορισμό της σεξουαλικότητάς του, ειδικά κατά την περίοδο της εφηβείας.

- «Σύναψη-καθιέρωση σχέσεων»

Το δεύτερο στάδιο περιλαμβάνει τη δημιουργία και καθιέρωση σχέσεων σε οποιοδήποτε επίπεδο· ερωτικό, φιλικό ή οικογενειακό. Ωστόσο, πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζουν οι σχέσεις μεταξύ ατόμων του αντίθετου φύλου.

- «Σεξουαλικές συμπεριφορές»

Αυτό το στάδιο αφορά στην ανάλυση της σεξουαλικότητας και των εκάστοτε συμπεριφορών ενός ατόμου κατά τη διάρκεια της ζωής του. Σχετίζεται ακόμη, με την αυτοϊκανοποίηση, την ετεροϊκανοποίηση αλλά και τις διάφορες κακοποιητικές σεξουαλικές συμπεριφορές.

- «Σεξουαλική υγεία»

Η σεξουαλική υγεία αφορά, μεταξύ άλλων, στα μέτρα και τις προφυλάξεις που οφείλει να λάβει κανείς κατά τη διάρκεια της ερωτικής επαφής, σε όλες τις απαραίτητες γνώσεις για την πρόληψη, τη μετάδοση και τη θεραπεία των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων, όπως επίσης και στο κομμάτι των αμβλώσεων.

- «Κοινωνία και πολιτισμός»

Το τελευταίο στάδιο αφορά στην κοινωνική ιεράρχηση ή διαβάθμιση ανδρών και γυναικών και επηρεάζεται από τις διαφορετικές θρησκευτικές αντιλήψεις, την άνιση κατανομή προνομίων, πόρων και δικαιωμάτων αλλά και τη διαφορετικότητα στο σεξουαλικό προσανατολισμό.

2.2 Σημασία Σεξουαλικής Διαπαιδαγώγησης

Η διεθνής βιβλιογραφία περιλαμβάνει ποικίλες παρεμβάσεις με σκοπό την προαγωγή της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας παιδιών και νέων. Σύγχρονες έρευνες ομογνώμων αναφορικά με την τεράστια σημασία της ένταξης του μαθήματος της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στο σχολείο με σκοπό τη μείωση εμφάνισης επικίνδυνων σεξουαλικών συμπεριφορών. Σύμφωνα με τους Parathanasiou και Lahana (2007), οι έφηβοι δεν εφιστούν την προσοχή τους στην αναπαραγωγική τους υγεία, πράττοντας συχνά παράτολμα και απερίσκεπτα. Στην περίπτωση αυτή οι επαγγελματίες υγείας, μέσω της κατάλληλης πληροφόρησης και της έγκαιρης σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, μπορούν να παίξουν καθοριστικό ρόλο σε κάθε θέμα σεξουαλικής συμπεριφοράς.

Επιπλέον, οι νέοι σήμερα, που αποτελούν ένα σπουδαίο ποσοστό του πληθυσμού κάθε χώρας, και περίπου το 20% του παγκόσμιου πληθυσμού, έρχονται αντιμέτωποι και με διάφορα εμπόδια και διακρίσεις σε σχέση με τη χρήση των υπηρεσιών σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας. Κάτι τέτοιο συμβαίνει εξαιτίας της λανθασμένης ή ελλιπούς σχεδίασης των υπηρεσιών αυτών ή ακόμη λόγω της άγνοιας των εκάστοτε επαγγελματιών.

Τέλος, η εφαρμογή ποικίλων, συμπεριληπτικών προγραμμάτων προαγωγής της υγείας σε κάθε σχολείο, κρίνεται πλέον αναγκαία και αποτελεί ιδιάζων ζήτημα του γενικότερου εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας. Η παροχή νέων, πιο ολοκληρωμένων και σφαιρικών προσεγγίσεων σε παιδιά και εφήβους, λειτουργεί βελτιωτικά στην αντιμετώπιση επισφαλών συμπεριφορών υγείας. Ωστόσο, σε κάθε παρέμβαση αναφορικά με την υγεία των νέων θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη τόσο το ευρύτερο κοινωνικό, όσο και το στενότερο οικογενειακό-φιλικό περιβάλλον τους, με στόχο την αναγνώριση των ατομικών αναγκών του καθενός (Di Clementeetal, 2005).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3 Σεξουαλική Αγωγή και Εκπαιδευτικό Σύστημα

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται συζήτηση σχετικά με τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στην Ελλάδα, τις διαφορετικές ανάγκες για ενημέρωση της κάθε ηλικιακής ομάδας αλλά και τη στάση οικογένειας, σχολείου και κοινωνίας απέναντι στην επιτακτική πλέον ανάγκη της Σεξουαλικής Αγωγής.

3.1 Η Σεξουαλική Αγωγή στην Ελλάδα

Η υπόθεση της σεξουαλικής αγωγής στην Ελλάδα και η ένταξή της στο δημόσιο σχολείο, είναι θέμα έντονων συζητήσεων εδώ και αρκετές δεκαετίες. Είναι γεγονός πως οι επιστήμονες τονίζουν τη σημασία της εκπαίδευσης των ανθρώπων αναφορικά με όλες τις πτυχές της

σεξουαλικότητας και τα σχετικά ζητήματα. Πολλά μέλη της κοινωνίας, ειδικά τα νεότερα άτομα, εκφράζουν την ανάγκη για ακριβή ενημέρωση, πρόληψη και καθοδήγηση για την αποφυγή ανεπιθύμητων καταστάσεων. Τόσο οι δάσκαλοι όσο και οι γονείς σήμερα, αναζητούν αποτελεσματικούς τρόπους για να συζητήσουν τη σεξουαλική συμπεριφορά και τις σχέσεις με τα παιδιά τους. Ωστόσο, συχνά αγωνίζονται περισσότερο, λόγω της έλλειψης απαραίτητων γνώσεων για την ενδεδειγμένη παροχή πληροφοριών, καθώς το να βασίζονται αποκλειστικά σε προσωπικές εμπειρίες μπορεί να είναι ακατάλληλο, λανθασμένο ή ακόμα και επικίνδυνο σε ορισμένες περιπτώσεις.

Στη δική μας χώρα, υπάρχει πάντα μια αντίθετη άποψη που εκπροσωπείται βασικά από την εκκλησία, αφού η θρησκεία παίζει σημαντικό ρόλο στην ελληνική κοινωνία. Αναμφισβήτητα, ο Χριστιανισμός επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη συμπεριφορά και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων πολλών ατόμων σε διαφορετικές γενιές, καθιστώντας ακόμα πιο δύσκολη την εφαρμογή ολοκληρωμένης σεξουαλικής εκπαίδευσης. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι τα βαθιά ριζωμένα στοιχεία της πατριαρχίας συνεχίζουν να αποτελούν σημαντική πρόκληση για την εισαγωγή του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής στο σχολείο, αλλά και τον καθορισμό του κατάλληλου περιεχομένου και τρόπου προσέγγισης στη διδασκαλία των παιδιών.

Ένα άλλο ζήτημα που προέκυψε λόγω κοινωνικών στερεοτύπων στη χώρα μας είναι η «έννοια» της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, καθώς λανθασμένα έχει συνδεθεί αποκλειστικά με τη σεξουαλική δραστηριότητα και τις σχετικές τεχνικές της. Το γεγονός αυτό οδήγησε μοιραία στη χρήση εναλλακτικών όρων, όπως «διαφυλικές σχέσεις» ή «γενετήσια αγωγή» (Κιντής, 1998). Είναι λοιπόν φανερό, πως για σημαντικό χρονικό διάστημα υπήρξαν προκλήσεις ή προσπάθειες να

αποτραπεί η ενσωμάτωση της σεξουαλικής αγωγής στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα των συγκεκριμένων πεποιθήσεων αποτελεί το πρόγραμμα που αποφάσισε να εφαρμόσει μια μη κυβερνητική οργάνωση (Μ.Κ.Ο.) με επωνυμία «Ελληνική Εταιρεία Προγεννητικής Αγωγής». Οι άνθρωποι που δημιούργησαν το πρόγραμμα διέθεταν αρκετά ξεπερασμένες ιδέες με αποτέλεσμα να μοιραστούν με το κοινό απόψεις του παρελθόντος. Συγκεκριμένα, θεωρούσαν πως αν ένα παιδί είχε προβλήματα στη ζωή του, υπεύθυνη ήταν αποκλειστικά η μητέρα του, η οποία είχε και όλες τις ευθύνες. Επιπλέον, πίστευαν πως τα χαρακτηριστικά και οι προτιμήσεις του παιδιού επηρεάζονταν από κάθε σκέψη και συμπεριφορά της μητέρας, από την πρώτη κιόλας στιγμή της σύλληψης του μωρού, έως και τη στιγμή της γέννησής του. Ευτυχώς, παρόλο που το πρόγραμμα εγκρίθηκε από το Υπουργείο Παιδείας και προβλήθηκε σε αρκετές σχολικές μονάδες, ωστόσο δεν επιτράπηκε η προβολή του παντού.

Τέλος, το βασικότερο πρόβλημα με το τρέχον εκπαιδευτικό σύστημα αποτελεί η υπερβολική εστίαση στην προετοιμασία των μαθητών για τη μελλοντική επαγγελματική τους αποκατάσταση, αγνοώντας άλλες εξίσου σημαντικές πτυχές, όπως οι τρόποι σωστής συμπεριφοράς ή η ομαλή αλληλεπίδραση με τους άλλους, δημιουργώντας έτσι τα θεμέλια για σταθερές ανθρώπινες σχέσεις. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό για ένα παιδί να εξέρχεται του σχολείου ως ένα καλά εφοδιασμένο άτομο, με αναπτυγμένη κριτική ικανότητα, κατανόηση, σεβασμό απέναντι στον καθένα, αλλά και γνώση των προσωπικών του ορίων και δικαιωμάτων. Η ανάπτυξη των παραπάνω χαρακτηριστικών αποτελεί τη βάση για μια υγιή και ισορροπημένη σεξουαλική ζωή.

3.2 Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση και Οικογένεια

Η οικογένεια αποτελεί την πρωταρχική πλατφόρμα για να αποκτήσουν τα παιδιά την απαραίτητη γνώση και κατανόηση διαφόρων πτυχών της ζωής, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης. Μέσα στον οικογενειακό πυρήνα, οι γονείς έχουν τη δύναμη να διαμορφώσουν και να επηρεάσουν την αντίληψη των παιδιών τους για τη σεξουαλικότητα, καθώς και τις αντιλήψεις τους για τους ρόλους των φύλων (Ganji et al., 2018). Είναι αναμφισβήτητο, ότι οι γονείς διαδραματίζουν σημαίνοντα ρόλο στην παροχή σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα παιδιά τους, αφού αποτελούν κύρια πρότυπα μέσω κάθε είδους ανοιχτών-υγιών συζητήσεων, αλλά και μέσω προσωπικών στάσεων και συμπεριφορών, τόσο απέναντι στα παιδιά τους όσο και απέναντι στους συντρόφους τους.

Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του Ινστιτούτου Ψυχικής και Σεξουαλικής Υγείας (2015), με επικεφαλής τον Δρ Θάνο Ασκητή, τα παιδιά παίζουν καθοριστικό ρόλο στην απορρόφηση και κατανόηση της δυναμικής του οικογενειακού τους περιβάλλοντος. Όχι μόνο παρατηρούν και βιώνουν διάφορες συμπεριφορές, άμεσες ή έμμεσες, και μηνύματα, αλλά μαθαίνουν και για τις ανθρώπινες σχέσεις, τα συναισθήματα και τις ενέργειες που συμβαίνουν μεταξύ ανδρών και γυναικών. Είναι σημαντικό για τους γονείς να δημιουργήσουν ένα θεμέλιο ανοιχτής και ειλικρινούς επικοινωνίας με τα παιδιά τους σχετικά με τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, χωρίς παραμορφώσεις ή εξωραϊσμούς της πραγματικότητας. Μέσα από τον εποικοδομητικό διάλογο τα παιδιά αισθάνονται ασφάλεια και εμπιστοσύνη, έχοντας τη δυνατότητα να εκφράσουν ελεύθερα τις ανάγκες, τις επιθυμίες και τις σκέψεις τους. Οι γονείς, με τη σειρά τους, ενθαρρύνονται να υιοθετήσουν έναν συμβουλευτικό ρόλο, αποφεύγοντας κάθε κριτική ή επικριτική δήλωση σχετικά

με τα αιτήματα ή τις ανησυχίες των παιδιών τους. Αντίθετα, θα πρέπει να επικεντρωθούν στην κατανόηση και την καθοδήγηση των παιδιών τους. Δάσκαλοι και γονείς θα πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη τη γλώσσα και τις ιδέες που μεταφέρουν διασφαλίζοντας την καταλληλότητά τους τόσο για το οικογενειακό, όσο και για το σχολικό πλαίσιο. Με αυτό τον τρόπο οι προτιμήσεις και οι επιθυμίες των παιδιών, μπορούν να μεταδοθούν και να αναγνωριστούν αποτελεσματικά, ενισχύοντας ένα υγιές και υποστηρικτικό περιβάλλον μάθησης.

Σύμφωνα με τον Santrock (2020), η σεξουαλική ανάπτυξη των παιδιών μεταξύ 3 και 7 ετών, είναι ένα κρίσιμο στάδιο όπου αρχίζουν να κατανοούν την ποικιλομορφία των φύλων και να επιδεικνύουν περιέργεια για την εξερεύνηση των δικών τους γεννητικών οργάνων. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου τα παιδιά αρχίζουν επίσης να αναπτύσσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους που σχετίζονται με τη σεξουαλικότητα, τα οποία διαμορφώνουν τις στάσεις και τις συμπεριφορές τους (Erhamwilda, Suhardiniand Afrianti, 2017). Κατά συνέπεια, καθίσταται δυνατή η εισαγωγή των παιδιών στη βασική σεξουαλική εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της αντιμετώπισης σεξουαλικών προβλημάτων. Ως εκ τούτου, είναι επιτακτική ανάγκη να δοθεί στα νεαρά άτομα η ευκαιρία να συζητήσουν ανοιχτά σεξουαλικά θέματα με άτομα της οικογένειάς τους (Μπρουσκέλη, 2017).

Ωστόσο, η σημασία της κατανόησης της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης συχνά υποτιμάται από την κοινωνία, με αποτέλεσμα τα παιδιά να γίνονται απρόθυμα να συζητήσουν θέματα σχετικά με τη σεξουαλικότητά τους ή να κάνουν ερωτήσεις. Για το λόγο αυτό, είναι ιδιαίτερα σημαντικός ο ρόλος των γονέων αναφορικά με την ενημέρωση και την παροχή σχετικών πληροφοριών (Martin and Torres, 2014). Κάτι τέτοιο μπορεί να ξεκινήσει με απλό τρόπο, όπως η βοήθεια και

παρότρυνση των παιδιών, αρχικά στην κατανόηση του φύλου. Επιπλέον, οι γονείς μπορούν να εξηγήσουν τη χρησιμότητα διάφορων κοινωνικών κανόνων σε σχέση με άτομα του ίδιου ή διαφορετικού φύλου, όπως επίσης και τα απαραίτητα όρια που πρέπει να υπάρχουν σχετικά με κάθε είδους επαφή ή άγγιγμα που δέχεται ένα παιδί. Δυστυχώς, αρκετοί γονείς αισθάνονται άβολα να συζητήσουν θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης με τα παιδιά τους, ακόμα κι όταν υπάρχει πραγματική πρόθεση να τα βοηθήσουν. Αντίθετα, υπάρχουν κι εκείνοι που πιστεύουν πως είναι αποκλειστική ευθύνη της οικογένειας να εκπαιδεύσει τα νεαρά άτομα για θέματα που αφορούν στη σεξουαλική τους διαπαιδαγώγηση (Parker, Wellings, and Lazarus, 2009).

Καθημερινά, υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που συμβάλλουν στις συζητήσεις για τη σεξουαλικότητα και την ανάγκη για σεξουαλική διαπαιδαγώγηση. Αυτοί οι παράγοντες μπορεί να κυμαίνονται από τυχαίες προκλήσεις, έως συγκεκριμένες ευκαιρίες για οικογενειακό διάλογο. Είναι ζωτικής σημασίας, να αντιμετωπίζονται τα ερεθίσματα αυτά τη στιγμή που προκύπτουν, ειδικά μέσα στα πολυάσχολα προγράμματα των οικογενειών. Επιπλέον, είναι απόλυτα σημαντικό να καταρριφθεί η ιδέα πως η συζήτηση για τη σεξουαλικότητα είναι ταμπού και αντ'αυτού να προωθηθεί η ανοιχτή επικοινωνία και η προοδευτική σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, προσαρμοσμένη φυσικά πάντα στην ανάπτυξη του παιδιού. Ωστόσο, αρκετά συχνά οι γονείς αισθάνονται αμηχανία και αβεβαιότητα να συζητήσουν για τη σεξουαλική φύση των παιδιών τους, καθώς, σύμφωνα με τον Walker(2001), παραδοσιακά δε θεωρούνταν δικός τους ρόλος. Αυτή η έλλειψη γνώσης και η αβεβαιότητα μπορεί να τους δημιουργήσει άγχος στην προσέγγιση του θέματος. Επίσης, πολλοί γονείς αισθάνονται ημιμαθείς αναφορικά με συγκεκριμένα θέματα υγείας, όπως για παράδειγμα την έμμηνο ρύση των

κοριτσιών, και θεωρούν πως εάν είχαν λάβει την κατάλληλη εκπαίδευση θα ένιωθαν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση όταν απευθύνονται στα παιδιά τους.

Η μελέτη που διεξήγαγε η Γερούκη (2011), αποκάλυψε ένα ενδιαφέρον εύρημα σχετικά με τις απόψεις των δασκάλων για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στα δημοτικά σχολεία. Στη συγκεκριμένη έρευνα φάνηκε πως το ένα τρίτο των δασκάλων που υποστήριξαν την ένταξη της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, εξέφρασαν ταυτόχρονα και τις ανησυχίες τους για τον ρόλο των οικογενειών, ως εμπόδιο στην εφαρμογή της. Σύμφωνα με τον Milton (2003), το εύρημα αυτό συνάδει με αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών, που έχουν επισημάνει τις ανησυχίες των δασκάλων σχετικά με τις απόψεις των γονιών, ιδιαίτερα όταν συζητούν θέματα που σχετίζονται με αξίες. Ωστόσο, η αντιμετώπιση αυτών των ανησυχιών μπορεί να καταστεί δυνατή μέσω της ενίσχυσης των διδακτικών δυνατοτήτων των δασκάλων, της αύξησης της επίγνωσής τους για τα συνολικά οφέλη της ολοκληρωμένης σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης αλλά και της βελτίωσης της επικοινωνίας μεταξύ οικογενειών και σχολείων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον εμφανίζει το γεγονός πως οι εκπαιδευτικοί σε αυτή τη μελέτη φαίνεται να στερούνται γνώσης σχετικά με τις πραγματικές απόψεις των γονέων για το θέμα αυτό, αφού σχεδόν οι μισοί από αυτούς πίστευαν ότι οι γονείς θα αντιδρούσαν θετικά σε μια πιθανή διδασκαλία θεμάτων σεξουαλικής αγωγής και υγείας στο σχολείο, ενώ το ένα τρίτο του συνόλου εξέφρασε φόβους για διαφωνίες και διαμάχες με τις οικογένειες. Τέλος, αυτή η έλλειψη κατανόησης και συνεργασίας μεταξύ σχολείων και οικογενειών μαρτυράται και από την περιορισμένη συμμετοχή των γονέων στα ελληνικά σχολεία, γεγονός που σχετίζεται με την απουσία σαφών πολιτικών σχετικά με το ρόλο και τις ευθύνες των γονέων (Didaskalou, 2002, p. 477).

3.2.1 Ο ρόλος των γονέων

Η οικογένεια διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των παιδιών, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας, όταν αρχίζουν να περιεργάζονται το σώμα τους. Οι γονείς είναι υπεύθυνοι για την παροχή πληροφοριών αναφορικά με τη σεξουαλικότητα των παιδιών τους, γεγονός που συχνά επιτυγχάνεται μέσω του ανοιχτού διαλόγου αλλά και της ανάγνωσης κατάλληλων βιβλίων. Αυτή η γνώση μεταδίδεται συνήθως φυσικά και ακούσια, χωρίς καν να συνειδητοποιούν οι ίδιοι ότι εκπαιδεύουν τα παιδιά τους. Οι διαδικασίες αυτές βοηθούν στη δημιουργία μιας ισχυρής σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ γονέων και παιδιών, προετοιμάζοντάς τα για κάθε μελλοντική σεξουαλική εμπειρία (Miller, et al., 2007· O' Donnell, et al., 2007).

Αναμφίβολα, οι διάλογοι αυτοί προσαρμόζονται προσεχτικά ώστε να ταιριάζουν με την επικοινωνία και το επίπεδο κατανόησης και ωριμότητας των παιδιών (Miller, et al., 2007). Ειδικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση μελέτες έχουν δείξει (Barr, et al., 2014) ότι οι γονείς έχουν αγκαλιάσει τη συζήτηση σεξουαλικών θεμάτων με τα παιδιά τους, με ποσοστά, μεταξύ άλλων, 89% στις επικοινωνιακές ικανότητες, 65% στην ανατομία και την αναπαραγωγική διαδικασία, 61% στην αποχή, 52% στον σεξουαλικό προσανατολισμό και 53% σε HIV/Σ.Μ.Ν.. Μια άλλη μελέτη (Eisenberg, et al., 2012), αποκάλυψε ότι οι γονείς συχνά επιθυμούν μια πιο ολοκληρωμένη και κατάλληλη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση καθ'όλη τη διάρκεια του εκπαιδευτικού ταξιδιού των παιδιών τους, εφόσον το περιεχόμενο, οι επικοινωνιακές μέθοδοι και οι πηγές γνώσης προσαρμόζονται ανάλογα με την ηλικία των παιδιών τους.

Επιπλέον, σύμφωνα με την παγκόσμια έρευνα HBSC (WHO, 2015), υπάρχει ένα αυξανόμενο ποσοστό, περίπου 90%, οικογενειών που υιοθετούν μια υποστηρικτική προσέγγιση απέναντι στην επιθυμία των παιδιών τους για διάλογο σε ηλικία 11 ετών, ειδικά με τη μητέρα, για ζητήματα σεξουαλικού περιεχομένου. Το ποσοστό αυτό μειώνεται στο 80% στην ηλικία των 13 ετών και παραμένει στο 70% στην ηλικία των 15. Τα ποσοστά που αναφέρονται στην αντίστοιχη επικοινωνία με τον πατέρα παρατηρούνται σαφώς πιο μειωμένα, ενώ είναι γεγονός πως τα κορίτσια έχουν πάντα πιο άμεση και πηγαία επικοινωνία με τη μητέρα, σε αντίθεση με τα αγόρια που έχουν με τον πατέρα. Ωστόσο, παρά την παρουσία υψηλότερων επιπέδων οικογενειακής υποστήριξης, τα παιδιά δεν παύουν να δείχνουν περιέργεια για θέματα σεξουαλικού περιεχομένου, καθώς αναζητούν και μόνα τους πληροφορίες μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης, αλλά και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Λαμβάνοντας υπόψη λοιπόν τα αποτελέσματα των περισσότερων σχετικών ερευνών, μπορεί εύκολα να παρατηρηθεί ότι οι Έλληνες γονείς έχουν πίστη στην ικανότητά τους να εκπαιδεύουν τα παιδιά τους σε σεξουαλικά θέματα. Ωστόσο, φαίνεται να υπάρχει έλλειψη εμπιστοσύνης στην ελληνική κοινωνία για να στηρίξει αυτή την πεποίθηση. Επιπρόσθετα, υπάρχουν ανησυχίες σχετικά με την ικανότητα της εκπαιδευτικής κοινότητας να παρέχει επαρκώς σεξουαλική διαπαιδαγώγηση (Ioannidi-Karolou, 2004· Kakavoulis, 2001· Κρεατσάς, 2003· Kirana et al., 2007).

Τέλος, είναι φανερό πως ενώ οι γονείς αναγνωρίζουν τη σημασία της σεξουαλικής αγωγής για την ανάπτυξη των παιδιών τους, είναι πιθανό να μην αισθάνονται άνετα και οικεία να συζητούν αυτά τα θέματα λόγω των κοινωνικών περιορισμών και απαγορεύσεων. Σε αυτές τις περιπτώσεις τα παιδιά είναι πολύ πιθανό να αναζητήσουν πληροφορίες από άλλες πηγές

αντί των γονιών τους. Ως εκ τούτου είναι ζωτικής σημασίας για τους γονείς να δημιουργήσουν μια σχέση εμπιστοσύνης και ανοιχτού διαλόγου με τα παιδιά τους, ενώ ταυτόχρονα είναι επιβεβλημένη η ουσιαστική συνεργασία και συνεννόηση μεταξύ γονέων και παιδαγωγών, αποφεύγοντας τις συγκρούσεις (Walker and Milton, 2006· WHO & BZgA, 2010; Γερούκη, 2011).

3.3 Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση και Σχολείο

Δεν είναι λίγοι εκείνοι που πιστεύουν πως η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση πρέπει να εισαχθεί ως μάθημα στα σχολεία κατά την εφηβεία, δηλαδή στο ξεκίνημα του γυμνασίου. Αντίθετα, άλλοι υποστηρίζουν ότι η περίοδος μεταξύ της βρεφικής ηλικίας και των 6 ετών έχει μεγαλύτερη σημασία, καθώς τα παιδιά κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου βιώνουν σημαντικότερη σεξουαλική ανάπτυξη και αρχίζουν ήδη να διαμορφώνουν τις πεποιθήσεις και τις απόψεις τους. Έρευνα που εξετάζει τη βέλτιστη χρονική στιγμή για την εφαρμογή της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα σχολεία, υποδηλώνει ότι η ένταξή της στο προσχολικό στάδιο οδηγεί σε λιγότερες εγκυμοσύνες, και κατ'επέκταση εκτρώσεις, κατά την εφηβεία. Δεδομένου ότι τα άτομα αρχίζουν να βιώνουν σεξουαλική έλξη νωρίτερα από τα 18 τους έτη, η παροχή σεξουαλικής εκπαίδευσης πριν από αυτή την ηλικία έχει πιο σπουδαία αποτελέσματα. Έρευνα που διεξήχθη μεταξύ δασκάλων και νηπιαγωγών υποστηρίζει αυτά τα ευρήματα, υποδεικνύοντας ότι η προσχολική ηλικία είναι η ιδανική περίοδος για την έναρξη της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης. Ωστόσο, μια σύγχρονη μελέτη στην οποία συμμετείχαν γονείς και δάσκαλοι, προτείνει την προεφηβεία ως

καταλληλότερη περίοδο για την εισαγωγή του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής.

Σύμφωνα με μελέτες, η πρόωμη έκθεση σε νέες πληροφορίες και θεωρίες κατά την παιδική ηλικία, μπορεί να διαμορφώσει θετικά την προσωπικότητα ενός ατόμου. Κάτι τέτοιο περιλαμβάνει τον τρόπο με τον οποίο οι νηπιαγωγοί αντιλαμβάνονται και προσεγγίζουν ευαίσθητα θέματα, όπως η σεξουαλικότητα ενός παιδιού (Kakavoulis and Forest, 1999). Πλήθος άλλων μελετών καταδεικνύουν επίσης το γεγονός πως η ολοκληρωμένη γνώση για τη σεξουαλικότητα ενός ατόμου και τα σχετικά θέματα, μπορεί να βοηθήσει στην εξάλειψη των προκαταλήψεων και των ψευδών προτύπων σε μια κοινωνία. Επιπλέον, η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση σε νεαρή ηλικία μπορεί να αποτρέψει διάφορα αρνητικά συναισθήματα, όπως ενοχές και τύψεις, αλλά και να ανακουφίσει τον φόβο, που συχνά σχετίζεται με αυτό το στάδιο ανάπτυξης. Συνοψίζοντας, οι δάσκαλοι προσχολικής και σχολικής ηλικίας συμφωνούν ότι η πρόωμη πρόσβαση στη σεξουαλική εκπαίδευση επιτρέπει στα άτομα να αναπτύξουν βασικές δεξιότητες και προοπτικές για προσωπική ανάπτυξη, να γίνουν πιο ικανά και υπεύθυνα να φροντίσουν τον εαυτό τους, να κατανοούν τις αλλαγές στο σώμα τους μεγαλώνοντας, αλλά και να καλλιεργούν δεξιότητες κριτικής σκέψης για να αμφισβητούν παρανοήσεις και παρεξηγήσεις.

Η ηλικία στην οποία τοποθετείται η έναρξη της εφηβείας και η έμμηνος ρήση, έχει μειωθεί αισθητά τις τελευταίες δεκαετίες, λόγω σημαντικών βελτιώσεων στην υγεία του παιδιού. Σύμφωνα με τους Gluckman και Hanson (2006), η αρχή της εφηβείας αναμένεται πλέον σε ηλικία 8-9 ετών. Ο χρόνος της εφηβείας ποικίλλει και επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, όπως είναι το φύλο, η εθνικότητα, οι διατροφικές συνήθειες, η φυσική κατάσταση του ατόμου αλλά και η γενικότερη

κατάσταση της υγείας του. Επιπλέον, εντύπωση προκαλεί το γεγονός πως η πρόωμη έναρξη της εφηβείας έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ψυχοκοινωνική του ανάπτυξη, καθώς αντιπροσωπεύει μια βιολογική ωρίμανση που συμβαίνει νωρίτερα από ποτέ στην ανθρώπινη ιστορία (Gluckman and Hanson, 2006). Αυτή η αναπτυξιακή αλλαγή εγείρει σημαντικές ηθικές και κοινωνικές εκτιμήσεις, αναφορικά με τη σεξουαλική εκπαίδευση των νέων, και ταυτόχρονα δημιουργεί την πεποίθηση πως η νωρίτερη δυνατή προετοιμασία και ενημέρωσή τους θα φέρουν εν τέλει τα βέλτιστα αποτελέσματα. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί, πως ενώ η σεξουαλική αγωγή στο σύνολό της αποτελεί ένα σπουδαίο συστατικό τόσο της πρωτοβάθμιας όσο και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Milton, 2003), πολλοί δάσκαλοι της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αποφεύγουν να διδάξουν το μάθημα αυτό για διάφορους λόγους (Johnson, Sendall and McCuaig, 2014). Ορισμένοι από αυτούς είναι το περιορισμένο πρόγραμμα σπουδών, οι ελλειπείς γνώσεις των δασκάλων, οι έντονες αντιδράσεις των γονέων αλλά και το φτωχό υλικό για την επαρκή διεξαγωγή του μαθήματος.

Ανακεφαλαιώνοντας, για τη δημιουργία μιας πιο ολοκληρωμένης εικόνας του ζητήματος της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, αλλά και την κατάκτηση των απαραίτητων γνώσεων από όλους τους συμμετέχοντες, απαιτείται η οργάνωση ενός ευρύτερου συμπεριληπτικού σχεδίου που θα στοχεύει σε συγκεκριμένες λεπτομέρειες.

Ουσιαστικά, η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στα σχολεία είναι μια πολύπλευρη προσέγγιση που περιλαμβάνει διάφορες πτυχές της μάθησης. Λαμβάνοντας υπόψη και εξετάζοντας καθένα από αυτά τα στοιχεία, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διασφαλίσουν ότι οι μαθητές λαμβάνουν μια ολοκληρωμένη κατανόηση της σεξουαλικότητας και των συνεπειών της στην κοινωνία.

Η πρώτη συνιστώσα περιλαμβάνει την ενσωμάτωση θεμάτων, όπου το μεγαλύτερο μέρος του εκπαιδευτικού υλικού διδάσκεται κατά τη διάρκεια ειδικών μαθημάτων. Αυτά τα μαθήματα διευκολύνονται από τους εκπαιδευτικούς μέσω συζητήσεων στην τάξη και διαφόρων διδακτικών στοιχείων. Ο πρωταρχικός στόχος αυτής της ενσωμάτωσης είναι να παρέχει στους μαθητές μια ευρύτερη προοπτική και γνώση για το θέμα, επιτρέποντάς τους να κατανοήσουν το πλαίσιο στο οποίο αντιμετωπίζονται η ισότητα των φύλων, η σεξουαλικότητα και οι ανθρώπινες σχέσεις. Με αυτό τον τρόπο, οι μαθητές μπορούν να αναγνωρίσουν τη βαθιά επίδραση που έχουν αυτοί οι παράγοντες σε ολόκληρες κοινωνίες και τους ανθρώπους αυτών, καθώς ενημερώνονται για τους κανόνες και τις αξίες που επηρεάζουν τα άτομα και τις ομάδες μιας κοινωνίας.

Δεύτερον, καθημερινά οι μαθητές ενθαρρύνονται να αξιοποιούν στο έπακρο κάθε ευκαιρία που τους παρουσιάζεται, συμπεριλαμβανομένων των σχολικών τους εργασιών. Κάτι τέτοιο περιλαμβάνει επίσης την ενεργή αναζήτηση ευκαιριών για την αντιμετώπιση σημαντικών ζητημάτων, όπως η συζήτηση και η ανταλλαγή ιδεών για ηθικά και υπαρξιακά θέματα. Αυτές οι συζητήσεις αφορούν συχνά στο φύλο, τη σεξουαλικότητα και τις σχέσεις και συνδέονται με γεγονότα της επικαιρότητας ή ακόμη και της προσωπικής ζωής των μαθητών. Δυστυχώς, παράλληλα με αυτές τις θετικές αλληλεπιδράσεις, υπάρχει και μια πιο σκοτεινή πλευρά στην καθημερινή ζωή. Επιπλέον, περιπτώσεις προσβολών, απειλών και φημών μπορεί να συμβούν μέσα στο σχολικό περιβάλλον. Σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι ευθύνη των νηπιαγωγείων και των σχολείων να αντιμετωπίσουν έγκαιρα τέτοιου είδους φαινόμενα. Είναι σημαντικό να τονιστεί πως οποιασδήποτε μορφής παρενόχληση, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής παρενόχλησης ή της

ταπεινωτικής μεταχείρισης, πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα και να ληφθούν προληπτικά μέτρα για να διασφαλιστεί ότι δε θα σημειωθούν επιπλέον παραβιάσεις.

Ολοκληρώνοντας, η τρίτη και τελευταία πτυχή της σεξουαλικής αγωγής περιλαμβάνει συγκεκριμένα μαθήματα που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων. Σε αυτά τα μαθήματα παρέχεται σε παιδιά και εφήβους η ευκαιρία να λάβουν μέρος σε συζητήσεις σχετικές με διάφορα ερωτήματα και ανησυχίες για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση. Αυτές οι συζητήσεις στοχεύουν στην προώθηση μιας βαθύτερης κατανόησης της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά και της ισότητας των φύλων. Επιπλέον, τα σχολεία έχουν την ευελιξία να ενσωματώνουν δραστηριότητες που σχετίζονται με παγκόσμιες εκδηλώσεις, όπως η Παγκόσμια Ημέρα κατά του AIDS, αυξάνοντας έτσι την ευαισθητοποίηση και προωθώντας τη γνώση αναφορικά με σημαντικά θέματα γύρω από τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση (Swedish National Agency for Education, 2014).

3.3.1 Ο ρόλος και οι απόψεις των εκπαιδευτικών

Η προσχολική περίοδος, που περιλαμβάνει ηλικίες συνήθως έως 6 ετών, αποτελεί περίοδο καίριας σημασίας, καθώς τότε διαμορφώνονται οι περισσότερες σκέψεις και απόψεις σχετικά με τη σεξουαλικότητα. Παράλληλα, γεγονός σημαίνουσας σημασίας, κατά τη διάρκεια της πρώιμης παιδικής ηλικίας, αποτελεί η έλλειψη σεξουαλικής ορμής και έλξης. Πλήθος ερευνών στην εκπαιδευτική κοινότητα έχει δείξει ότι η έναρξη της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας, μπορεί να μειώσει τα ποσοστά των ανεπιθύμητων εγκυμοσύνων στο μέλλον, όπως για παράδειγμα ισχύει στα Σκανδιναβικά

κράτη. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Ολλανδίας, όπου η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση προσφέρεται εθελοντικά συνήθως από βιολόγους εκπαιδευτικούς (Kok, et al., 2014). Στο δημοτικό σχολείο, υπάρχει ένα πρόγραμμα με την ονομασία «Σχέσεις και Σεξουαλικότητα» για παιδιά ηλικίας τεσσάρων έως δώδεκα ετών, το οποίο στοχεύει στην παροχή γνώσεων, αξιών και δεξιοτήτων με σκοπό να αναπτύξουν θετικές σχέσεις, να κατανοήσουν και να απολαύσουν τη σεξουαλικότητά τους και τέλος να γνωρίσουν για την πρακτική της αντισύλληψης και την ευθύνη της σεξουαλικής ευημερίας και υγείας. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα καλύπτει επίσης θέματα σχετικά με την προσωπική εικόνα του καθενός και τις σχέσεις του με τους άλλους, την αναπαραγωγική διαδικασία αλλά και τη δημιουργία οικογένειας.

Οι δάσκαλοι τόσο του νηπιαγωγείου, όσο και του δημοτικού σχολείου έχουν την πεποίθηση ότι η καλύτερη περίοδος για την εισαγωγή του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής στο σχολείο, είναι τα προσχολικά χρόνια. Αντίθετα, βέβαια, οι δάσκαλοι γυμνασίου και λυκείου μαζί με τους γονείς, θεωρούν πως η ιδανικότερη περίοδος είναι μεταξύ 10 και 12 ετών. Η οπτική της πρώτης ομάδας δείχνει μια πιο ώριμη και διανοητικά ορθή προσέγγιση του θέματος, καθώς τα πρώτα έξι χρόνια της ζωής ενός παιδιού είναι ιδιαίτερα κρίσιμα για τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του (Κακαβούλης, 2000). Η παροχή πληροφοριών κατά την προσχολική ηλικία μπορεί να βοηθήσει στη μείωση ή ακόμα και στην εκμηδένιση των επιβλαβών στερεοτύπων, όπως επίσης και στη πρόληψη των συναισθημάτων ντροπής, φόβου και αυτοκατηγορίας που προκύπτουν συχνά σε αυτή την ηλικία.

Ανακεφαλαιώνοντας, με βάση τη συμβολή των εκπαιδευτικών προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι τα παιδιά που λαμβάνουν σεξουαλική

διαπαιδαγώγηση σε πρόωμη παιδική ηλικία, παρουσιάζουν τα εξής θετικά χαρακτηριστικά:

- Διαθέτουν σημαντικά αναπτυγμένες αντιληπτικές δεξιότητες, που τους επιτρέπουν να εδραιώσουν προσωπικές σχέσεις και να αναλάβουν την ευθύνη για τη δική τους ανάπτυξη.
- Τους δίνεται η ευκαιρία να εξερευνήσουν την ανάπτυξή τους σε σωματικό και συναισθηματικό επίπεδο, να εξελίξουν δεξιότητες κριτικής σκέψης και να αξιολογήσουν την ακρίβεια των πληροφοριών που λαμβάνουν.
- Κατανοούν πλήρως και αγκαλιάζουν τη σεξουαλικότητα και όλες τις συναισθηματικές τους αλλαγές, διεκδικώντας το δικαίωμά τους να λαμβάνουν αποφάσεις για το σώμα τους.
- Απορρίπτουν με αυτοπεποίθηση οτιδήποτε δε τους ευχαριστεί ή ικανοποιεί, χωρίς να υποκύπτουν στις πιέσεις των συνομηλίκων ή της κοινωνίας.
- Παρακινούνται υπεύθυνα και δημιουργικά, ώστε να κάνουν συνειδητές επιλογές σχετικά με τη μελλοντική τους διαβίωση και τη συνολική τους ζωή (Hayes, 1995).

3.4 Η επίδραση των Μ.Μ.Ε.

Αναφορικά με τη δημιουργία πλήθους σεξουαλικών σκέψεων, αλλά και τα στάδια της σεξουαλικής ανάπτυξης, υπάρχει μια ευρέως αποδεκτή θεωρία ότι πρόκειται για φυσικές, βιολογικές διεργασίες που ξεκινούν αμέσως μετά τη γέννηση. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι και διάφοροι κοινωνικοί παράγοντες, όπως η κοινωνική διαστρωμάτωση μεταξύ των φύλων αλλά και ο διαχωρισμός με βάση τα εξωτερικά χαρακτηριστικά, παίζουν εξίσου σημαντικό ρόλο σε αυτές τις διαδικασίες. Επιπλέον, τα

μέσα μαζικής ενημέρωσης, μέσω της ευρείας παρουσίας τους στην καθημερινή ζωή των νέων και λόγω των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων, διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο στη σεξουαλική τους ενημέρωση. Η δύναμη των Μ.Μ.Ε. είναι τόσο μεγάλη που χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία καταφέρνουν να επηρεάσουν τη δημόσια γνώμη, να θέσουν καινούρια πρότυπα και να προωθήσουν συμπεριφορές που σχετίζονται με την αναπαραγωγή, την αγάπη και τις ποικίλες σεξουαλικές σχέσεις. Συμπερασματικά, γίνεται εύκολα αντιληπτή η έλλειψη έμφασης σε αυτά τα θέματα και η περιορισμένη προσέγγισή τους από το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα.

Αναμφίβολα, λαμβάνοντας υπόψη το συγκεκριμένο δεδομένο, αντιλαμβανόμαστε πως τα Μ.Μ.Ε. διαδραματίζουν σημαίνοντα ρόλο στην αντικατάσταση της σχολικής σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και στη συχνά λανθασμένη προώθηση σεξουαλικών στερεοτύπων. Δεν είναι λίγες οι φορές που τα πρότυπα αυτά είτε εξιδανικεύονται σε παράλογο βαθμό, είτε απεικονίζονται στείρα και επιφανειακά. Πολυάριθμες, επίσης, είναι και οι περιπτώσεις που δείχνουν την τάση των Μ.Μ.Ε. να παρουσιάζουν εξευτελιστικές απόψεις για τη γυναικεία φύση και σεξουαλικότητα, για το φύλο ή ακόμα για τη σεξουαλική ποικιλομορφία, υπό το πρόσχημα της σάτιρας.

Δυστυχώς, μέχρι και σήμερα η απεικόνιση της γυναικείας φύσης συχνά επικεντρώνεται στην αποκλειστική παρουσίασή της ως σεξουαλικό αντικείμενο ή μέσο για την εκπλήρωση των σεξουαλικών αναγκών των ανδρών. Το γεγονός αυτό έρχεται σε αντίθεση με την προβολή της αρρενωπής φύσης, η οποία παρουσιάζεται σε απόλυτα ηγετική θέση και φυσικά καταφέρνοντας «να κατακτήσει» ή «να νικήσει». Το δεδομένο κλίμα ενημέρωσης και προώθησης που επικρατεί και αναφέρεται σε παιδιά και νέους, περιλαμβάνει επίσης μηνύματα σχετικά με τη

σεξουαλική ανευθυνότητα, την ακολασία και την κακοποίηση. Ωστόσο, υπάρχουν και ορισμένες αναφορές σε μεθόδους διαφύλαξης της σεξουαλικής υγείας, όπως και σε μεθόδους αντισύλληψης και προστασίας από σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, αλλά δεν τονίζονται αρκετά.

Ολοκληρώνοντας, είναι ζωτικής σημασίας για το ελληνικό σχολείο ειδικά και το εκπαιδευτικό σύστημα γενικότερα, να αναλάβουν έναν πιο ενεργό ρόλο στη δημιουργία των κατάλληλων σεξουαλικών βάσεων, για νέους και άτομα κάθε ηλικίας. Με τον τρόπο αυτό, θα καταφέρουν να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη, ώστε να μπορούν να υιοθετούν ή να απορρίπτουν πληροφορίες που θα σχετίζονται με θέματα σεξουαλικής φύσης, καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4 Μεθοδολογία

Στο 4^ο Κεφάλαιο της μεταπτυχιακής μου εργασίας παρουσιάζεται η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την ολοκλήρωσή της. Αρχικά, ορίζεται το ερευνητικό πρόβλημα και η αναγκαιότητα περαιτέρω διερεύνησης. Επιπλέον, το κεφάλαιο αυτό πραγματεύεται τους στόχους της μελέτης, τα ερευνητικά ερωτήματα και τις επιλεγμένες μεθόδους έρευνας. Τέλος, παρουσιάζει το εργαλείο συλλογής δεδομένων που επιλέχθηκε και τις μεθόδους διεξαγωγής και ανάλυσης της έρευνας, ενώ επισημαίνει και ορισμένους περιορισμούς.

4.1 Προσδιορισμός ερευνητικού προβλήματος

Η σεξουαλική αγωγή είναι ένας πολύπλοκος εκπαιδευτικός τομέας που επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη φυσιολογική ανάπτυξη παιδιών και νέων και είναι σημαντικό να διδάσκεται στο σχολείο για την πρόληψη διαφόρων προβλημάτων. Ωστόσο, στην Ελλάδα, επί σειρά πολλών ετών διαπιστώνεται έλλειψη ολοκληρωμένων εκπαιδευτικών πολιτικών σχετικά με τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, αφού αντιμετωπίζεται ως ένα αμφιλεγόμενο θέμα και δεν υπάρχει αντίστοιχο υποχρεωτικό μάθημα. Παρόλα αυτά, από το ακαδημαϊκό έτος 2021-2022, το μάθημα «Εργαστήρια Δεξιοτήτων», που περιλαμβάνει ενότητες της σεξουαλικής αγωγής, έχει εισαχθεί σε όλες τις βαθμίδες υποχρεωτικής εκπαίδευσης, δηλαδή από το Νηπιαγωγείο ως το Γυμνάσιο. Οι εκπαιδευτικοί της αντίστοιχης σχολικής βαθμίδας είναι συνήθως υπεύθυνοι για τη διδασκαλία του συγκεκριμένου μαθήματος, γι' αυτό και έχει κατοχυρωθεί

η συμμετοχή τους στη δεδομένη έρευνα. Επιπλέον, τόσο οι απόψεις μαθητών και νέων, όσο και οι απόψεις των γονέων αυτών, ως αναπόσπαστα μέλη της κοινωνίας μας, περιλαμβάνονται στην έρευνα, προσδίδοντάς της ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

4.2 Σκοπός, στόχοι και ερευνητικές υποθέσεις

4.2.1 Σκοπός

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων και των στάσεων που υπάρχουν στην κοινωνία, αναφορικά με τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των νέων και την εισαγωγή του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής στη σύγχρονη εκπαίδευση. Επιπλέον, θα μελετηθεί η επάρκεια των γνώσεων των εκπαιδευτικών αναφορικά με τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία παιδιών και εφήβων και παράλληλα θα τονιστεί η αναγκαιότητα υλοποίησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την ενίσχυση των γνώσεών τους.

4.2.2. Στόχοι

- Η διερεύνηση των απόψεων ατόμων κάθε ηλικίας, αναφορικά με την αναγκαιότητα και τα οφέλη ένταξης του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής στην Εκπαίδευση.
- Η διερεύνηση της γνωστικής ετοιμότητας των Εκπαιδευτικών στο αντικείμενο της σεξουαλικής αγωγής και η ανάδειξη της ανάγκης για επιπλέον επιμόρφωσή τους.

- Η ανίχνευση πιθανών εμποδίων από διάφορες κοινωνικές ομάδες για την ένταξη της σεξουαλικής αγωγής στα αναλυτικά προγράμματα των σχολείων.
- Η συζήτηση σχετικά με την παραπληροφόρηση ή την ελλιπή πληροφόρηση παιδιών και νέων για θέματα που θεωρούνται ταμπού, όπως η σεξουαλική αγωγή.

4.2.3. Ερευνητικές Υποθέσεις

Η Σεξουαλική Αγωγή περιλαμβάνεται στη σχολική εκπαίδευση ως μια σημαντική παρέμβαση στη ζωή των εφήβων, η οποία όμως μπορεί και πρέπει να ασκείται προτού εμπλακούν σε οποιαδήποτε σεξουαλική δραστηριότητα. Ωστόσο, προηγούμενες έρευνες έχουν δείξει ότι υπάρχει σοβαρή έλλειψη γνώσεων των εκπαιδευτικών, καθώς και πλήθος κολημάτων στην υιοθέτηση νέων και καινοτόμων εκπαιδευτικών τεχνικών. Επιπλέον, τα σχολικά προγράμματα δεν εγκρίνονται πάντα και διάφοροι άλλοι παράγοντες επηρεάζουν έντονα κάθε προσπάθεια επιτυχούς παρέμβασης (Γερούκη, 2011· Vaughn, et al., 2010).

Λαμβάνοντας υπόψη λοιπόν όσα προαναφέρθηκαν, σχεδιάστηκε η παρούσα μελέτη με βάσει τις παρακάτω δύο υποθέσεις:

1^η Υπόθεση H0: Οι γονείς όπως και οι διάφοροι κοινωνικοί φορείς δε συμβάλουν στην έγκαιρη και έγκυρη σεξουαλική ενημέρωση και διαπαιδαγώγηση παιδιών και νέων.

2^η Υπόθεση Hα: Η σεξουαλική ενημέρωση παιδιών και νέων σήμερα, όπως και η ένταξη του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής στα ελληνικά σχολεία, αποτελεί επιβεβλημένη ανάγκη.

4.3. Σχεδιασμός της έρευνας

Σύμφωνα με τον Creswell (2016, σ. 3), «έρευνα (research) είναι μια διαδικασία σταδίων για τη συγκέντρωση και ανάλυση πληροφοριών ώστε να αυξήσουμε την κατανόηση ενός θέματος ή ζητήματος». Η επιστημονική έρευνα περιλαμβάνει μια συστηματική και ελεγχόμενη προσέγγιση για τη μελέτη των φυσικών φαινομένων. Χρησιμοποιεί εμπειρικά στοιχεία και κριτική ανάλυση για να διερευνήσει υποθετικές προτάσεις για τις σχέσεις μεταξύ αυτών των φαινομένων. Κατά τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας συλλέγονται, επεξεργάζονται και αναλύονται δεδομένα, οδηγώντας στην ανάπτυξη θεωριών που μπορεί να εκφράζουν και να προβλέπουν την εξέλιξη των φαινομένων αυτών. Το συγκεκριμένο είδος επιστημονικής έρευνας που εστιάζει στις επιστήμες αγωγής και θεραπείας είναι γνωστό ως «Εκπαιδευτική Έρευνα» (Κασιμάτη, 2008).

Αξίζει να σημειωθεί, πως η ερευνητική μεθοδολογία περιλαμβάνει μια σειρά από αρχές, θεωρίες και αξίες που αποτελούν τη βάση μιας ερευνητικής προσέγγισης. Πιο συγκεκριμένα, σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, η μεθοδολογία αυτή αναφέρεται στις προσωπικές πεποιθήσεις και αρχές που καθοδηγούν στο σύνολό της την ερευνητική διαδικασία, ενώ με μια στενότερη έννοια αναφέρεται σε αυτές τις μεθόδους και τους κανόνες που διέπουν μια δεδομένη πτυχή της (Somekh and Lewin, 2005, pp. 346-347).

4.3.1 Ποιοτικές και Ποσοτικές Μέθοδοι

Το πεδίο των μεθόδων έρευνας χωρίζεται σε δύο κατηγορίες, τις ποσοτικές και τις ποιοτικές. Οι ποσοτικές μέθοδοι βασίζονται στο θετικισμό και περιλαμβάνουν τη χρήση αριθμητικών δεδομένων αλλά και

ερωτήσεις κλειστού τύπου και στατιστική ανάλυση για τη διερεύνηση της συχνότητας και της φύσης ενός φαινομένου. Αντίθετα, οι ποιοτικές μέθοδοι έχουν περισσότερο ερμηνευτικό χαρακτήρα και βασίζονται σε ερωτήσεις ανοιχτού τύπου για να περιγράψουν φαινόμενα, να κατανοήσουν τις αιτίες τους και να ερμηνεύσουν τις απόψεις των συμμετεχόντων. Η επιλογή της καταλληλότερης ερευνητικής μεθόδου επηρεάζεται κατά πολύ από τον τρόπο σκέψης και τις ιδέες του εκάστοτε ερευνητή (Γαλάνης, 2017· Κασιμάτη, 2008· Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008· Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2019).

Τόσο οι ποιοτικές όσο και οι ποσοτικές μέθοδοι έρευνας έχουν τα πλεονεκτήματα και τους περιορισμούς τους. Ωστόσο, οι περιορισμοί αυτών των μεθόδων γίνονται πιο έντονοι λόγω της ευαίσθητης φύσης του θέματος που μελετάται. Παρόλο που η συνέντευξη αποτελεί μια από τις δημοφιλέστερες ποιοτικές μεθόδους και προτιμάται συχνά για σκοπούς συλλογής δεδομένων, υπάρχουν βιβλιογραφικά στοιχεία που υποδηλώνουν ότι τα αυτοδιαχειριζόμενα, ανώνυμα ερωτηματολόγια μπορούν στην πραγματικότητα να παρέχουν ένα πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα, οδηγώντας σε μεγαλύτερη πιθανότητα απόκτησης έγκυρων απαντήσεων.

4.4 Εργαλείο συλλογής δεδομένων

Σε μια προσπάθεια μείωσης του συστηματικού σφάλματος, έχει γίνει επιλογή της ποσοτικής μεθόδου, που περιελάμβανε δειγματοληψία και ανάλυση ερωτηματολογίων για την ερευνητική φάση αυτής της μελέτης. Λόγω της ευαισθησίας του ζητήματος που ερευνάται, αυτή η μεθοδολογία κρίθηκε η καταλληλότερη για τη λήψη ενός ανώνυμου και αντιπροσωπευτικού δείγματος. Οι συμμετέχοντες συμπληρώνοντας ερωτηματολόγια ανώνυμα και αυτοδιαχειριζόμενα, ελαχιστοποιούν την

πιθανότητα μεροληψίας στις απαντήσεις τους, οδηγώντας έτσι την έρευνα σε ένα πιο αξιόπιστο αποτέλεσμα. Κατά συνέπεια, τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης μπορούν εύκολα να γενικευθούν με μεγαλύτερη σιγουριά.

Το ερωτηματολόγιο της εργασίας δημιουργήθηκε ηλεκτρονικά με τη βοήθεια του δωρεάν εργαλείου κατασκευής φορμών Google Docs. Στη συνέχεια, στάλθηκε στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις (e-mails) των συμμετεχόντων ή επικοινωνήθηκε μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (messenger και viber). Τέλος, κάθε απάντηση καταγράφηκε αυτόματα με την «υποβολή» της σε ηλεκτρονική βάση δεδομένων.

Στη συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιήθηκε μια μέθοδος τυχαίας δειγματοληψίας για την επιλογή πιθανών δειγμάτων. Ωστόσο, αυτή η διαδικασία ενσωμάτωσε ορισμένους υποκειμενικούς παράγοντες, όπως η ευκολία, η προσβασιμότητα και η οικονομία, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα να μην έχει όλος ο πληθυσμός του δείγματος τις ίδιες πιθανότητες επιλογής (Γρούζης, 2018). Ειδικότερα, επιλέχθηκε η δειγματοληψία ευκολίας, αφού προτιμήθηκαν άτομα προσιτά και άμεσα διαθέσιμα από το φιλικό, οικογενειακό και εργασιακό μου περιβάλλον, ενώ δεν εφαρμόστηκε κανένα ειδικό κριτήριο. Η μόνη προϋπόθεση για τη συμμετοχή στην έρευνα ήταν η πρόσβαση στο ίντερνετ αλλά και η κατοχή λογαριασμού ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail), προκειμένου να λάβει κανείς το ερωτηματολόγιο.

4.5 Δείγμα

Στη μελέτη συμμετείχαν 160 άτομα όλων των ηλικιών και χωρίς περιορισμούς σε επαγγελματική κατάσταση, μορφωτικό επίπεδο,

οικογενειακή κατάσταση και φύλο. Οι συμμετέχοντες στο σύνολό τους παρέλαβαν και συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο ηλεκτρονικά.

4.6 Δομή Ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας αποτελείται από τέσσερα (4) ουσιαστικά μέρη:

1. Εισαγωγικό Σημείωμα : στο πρώτο αυτό μέρος αναφέρεται περιληπτικά ο λόγος διεξαγωγής της συγκεκριμένης έρευνας και ο βασικός σκοπός της, ορισμένα προσωπικά μου στοιχεία, αλλά και η ιδιότητά μου ως μεταπτυχιακή φοιτήτρια. Επιπλέον, τονίζεται η εμπιστευτικότητα των απαντήσεων και η ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων.
2. Δημογραφικά Στοιχεία : πρόκειται για πέντε (5) ερωτήσεις που αφορούν στο φύλο, την ηλικία, την εκπαίδευση, την οικογενειακή και επαγγελματική κατάσταση των ερωτώμενων.
3. Σεξουαλική Αγωγή και Κοινωνία : πρόκειται για οκτώ (8) ερωτήσεις σχετικά με την ενεργή στάση διάφορων κοινωνικών φορέων, Μ.Μ.Ε. και γονέων απέναντι στους νέους με σκοπό τη σεξουαλική τους ενημέρωση-διαπαιδαγώγηση.
4. Σεξουαλική Αγωγή και Εκπαίδευση : πρόκειται για οκτώ (8) ερωτήσεις αναφορικά με το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα, την αναγκαιότητα ένταξης του μαθήματος της Σεξουαλικής Αγωγής, αλλά και την επάρκεια γνώσεων των εκπαιδευτικών κάθε βαθμίδας για την τέλεση του συγκεκριμένου μαθήματος.

4.6.1 Ερωτήσεις

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας αποτελείται από 21 ερωτήσεις κλειστού τύπου, οι περισσότερες από τις οποίες είναι προαιρετικές, εκτός από αυτές των δημογραφικών στοιχείων και δύο (2) ακόμη που σχετίζονται με τους τρόπους ενημέρωσης των νέων για ζητήματα σεξουαλικής φύσεως.

Οι κλίμακες που χρησιμοποιήθηκαν στο ερωτηματολόγιο της εργασίας είναι οι κλίμακες διάταξης, γιατί διευκολύνουν τη στατιστική επεξεργασία και ανάλυση των αποτελεσμάτων. Πιο συγκεκριμένα, σε αυτή την εργασία χρησιμοποιήθηκαν:

- Κλίμακες Διχοτομικές : για την επιλογή μίας από δύο δυνατές απαντήσεις (Ναι/Όχι)
- Κλίμακες Απλής Επιλογής : για την επιλογή μιας απάντησης από μια σειρά προτεινόμενων απαντήσεων
- Κλίμακες Likert : όπου ο ερωτώμενος καλείται να δηλώσει τον βαθμό συμφωνίας με μια διατυπωμένη καταφατική θέση, σε μια κλίμακα πέντε τιμών από το «Διαφωνώ απόλυτα» έως το «Συμφωνώ απόλυτα»
- Κλίμακες τύπου Likert : κλίμακες πέντε βαθμίδων που εκτείνονται από το «Ποτέ» έως το «Πολύ συχνά», με σκοπό τη μέτρηση του βαθμού της συχνότητας και
- Κλίμακες τύπου Likert : κλίμακες πέντε βαθμίδων που εκτείνονται από το «Καθόλου» έως το «Απόλυτα», με σκοπό τη μέτρηση του βαθμού της σημαντικότητας

4.7 Στατιστική Ανάλυση

Η στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του λογισμικού JASP (Version 0.16.4.0).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

5 Ανάλυση Αποτελεσμάτων

Το παρόν κεφάλαιο έχει οργανωθεί σύμφωνα με τους στόχους της έρευνας που αναλύθηκαν παραπάνω και παρουσιάζει την ανάλυση των ευρημάτων της.

5.1 Ανάλυση Δημογραφικών Στοιχείων

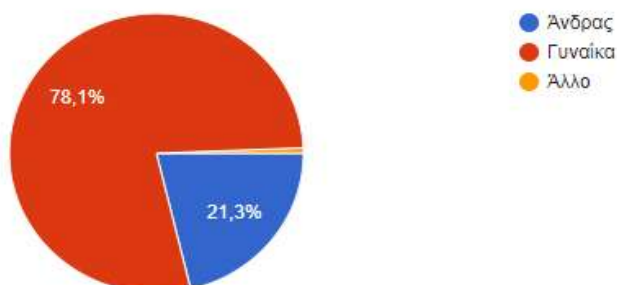
Στην πρώτη ενότητα του ερωτηματολογίου, ενσωματώνονται ερωτήσεις δημογραφικών στοιχείων του δείγματος που μελετάται. Στόχος αυτού του μέρους είναι η ολοκληρωμένη κατανόηση των βασικών χαρακτηριστικών των ατόμων που αποτελούν το δείγμα. Στη συνέχεια παρουσιάζονται όλες οι υπολογισμένες συχνότητες αυτής της ενότητας.

Φύλο : όπως προκύπτει και από το γράφημα που ακολουθεί, το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων που πήραν μέρος στην έρευνα, ανήκει στο γυναικείο φύλο. Ειδικότερα, στην έρευνα συμμετείχαν 125 γυναίκες, αριθμός που αντιστοιχεί σε ποσοστό 78,1% από το σύνολο των ερωτώμενων. Αντίστοιχα, το ποσοστό των ανδρών ήταν 21,3% (34 άνδρες), ενώ μόλις 1 άτομο επέλεξε την απάντηση «Άλλο».

Σχήμα 1: Διάγραμμα συχνοτήτων για μεταβλητή Φύλο

A1. Φύλο

160 απαντήσεις

Ηλικία : στην έρευνα συμμετείχαν άτομα όλων των ηλικιών, η πλειοψηφία των οποίων, με ποσοστό 47,5% , να ανήκει στην ηλικιακή ομάδα από 21 έως 40 έτη. Ακολουθεί η ομάδα 41-60 με ποσοστό 38,8% και η ομάδα 61 και άνω με ποσοστό 11,9%.

Εκπαίδευση : το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων (60%) είναι απόφοιτοι ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, το 30,6% των ερωτώμενων δηλαδή 49 άτομα, είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού Διπλώματος, μόλις 3 άτομα από τα 160 είναι κάτοχοι Διδακτορικού Διπλώματος, ενώ το 7,5 % δηλαδή 12 άτομα είναι απόφοιτοι βασικής Εκπαίδευσης.

Πίνακας 1 : Ποσοστά για μεταβλητές Ηλικία (A2) και Εκπαίδευση (A3)

Contingency Tables

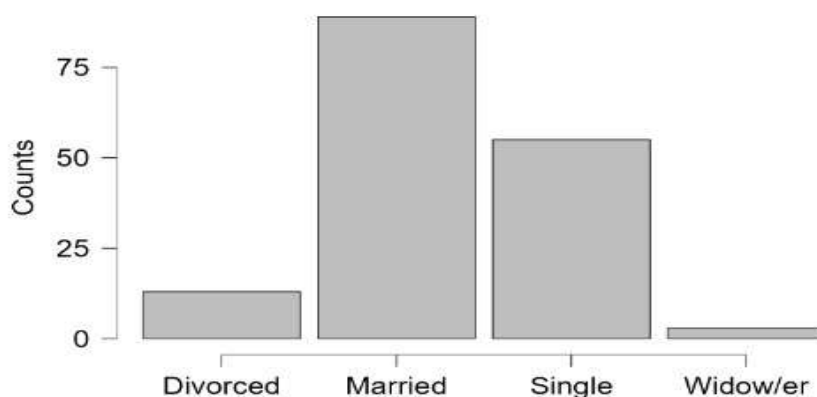
A2 Age	A3 Education				Total	
	Basic Ed.	Doctoral	Postgraduate	TEI/AEI		
20-	Count	2.000	0.000	0.000	1.000	3.000
	% of total	1.250 %	0.000 %	0.000 %	0.625 %	1.875 %
21-40	Count	5.000	0.000	31.000	40.000	76.000
	% of total	3.125 %	0.000 %	19.375 %	25.000 %	47.500 %
41-60	Count	5.000	2.000	16.000	39.000	62.000
	% of total	3.125 %	1.250 %	10.000 %	24.375 %	38.750 %
61+	Count	0.000	1.000	2.000	16.000	19.000
	% of total	0.000 %	0.625 %	1.250 %	10.000 %	11.875 %
Total	Count	12.000	3.000	49.000	96.000	160.000
	% of total	7.500 %	1.875 %	30.625 %	60.000 %	100.000 %

Οικογενειακή Κατάσταση : το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα 55,6% είναι έγγαμοι, το 34,4% είναι άγαμοι, ενώ ακολουθούν οι διαζευγμένοι με 8,1% και οι χήροι με μόλις 3 άτομα και ποσοστό 1,9%.

Επαγγελματική Κατάσταση : όπως προκύπτει και από τους πίνακες που ακολουθούν, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων στην έρευνα 55,6% είναι δημόσιοι υπάλληλοι και ακολουθούν οι ιδιωτικοί υπάλληλοι με ποσοστό 20%. Έπειτα, έρχονται οι ελεύθεροι επαγγελματίες (14,4%), οι άνεργοι (8,1%) και τέλος οι επιχειρηματίες (1,9%).

Σχήμα 2 : Διάγραμμα συχνοτήτων για μεταβλητή Οικογενειακή κατάσταση (A4)

A4 Marital Status

Πίνακας 2 : Πίνακας συχνοτήτων για μεταβλητή Επαγγελματική κατάσταση (A5)

Frequencies for A5 Profession ▼

A5 Profession	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Businessman	3	1.875	1.875	1.875
Employee	32	20.000	20.000	21.875
Freelance	23	14.375	14.375	36.250
Public Servant	89	55.625	55.625	91.875
Unemployed	13	8.125	8.125	100.000
Missing	0	0.000		
Total	160	100.000		

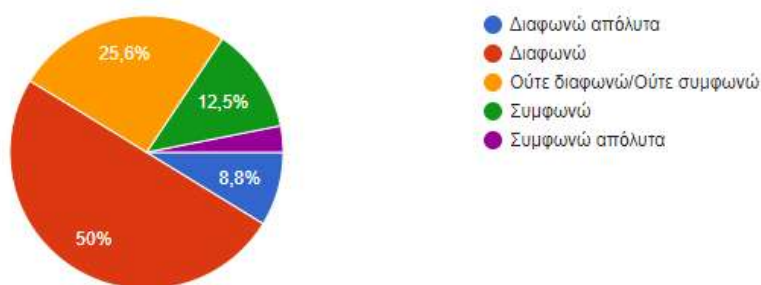
5.2 Ανάλυση αποτελεσμάτων για την Κοινωνία

Στην επόμενη ενότητα (B) ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να απαντήσουν σε 8 ερωτήσεις σχετικά με την κοινωνία γενικότερα και το ρόλο διάφορων κοινωνικών φορέων, τη συμβολή των ΜΜΕ και φυσικά τη στάση των γονέων σε σχέση με τη σεξουαλική αγωγή των παιδιών τους. Στόχος αυτού του μέρους είναι να εξετασθεί η ετοιμότητα της κοινωνίας και των γονέων προκειμένου να γίνουν πάροχοι Σεξουαλικής Αγωγής, αλλά και η ανάγκη εισαγωγής του συγκεκριμένου μαθήματος στα ελληνικά σχολεία. Τα ευρήματα που παρουσιάζονται παρακάτω βρίσκονται σε συνάρτηση με τους αρχικούς ερευνητικού στόχους.

Προκειμένου να διερευνηθεί η στάση της ελληνικής κοινωνίας, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε 4 ερωτήσεις (ερωτήσεις B1, B2, B3, B4). Στην ερώτηση B1, εάν η σημερινή κοινωνία είναι απόλυτα ενημερωμένη και θετικά προσανατολισμένη στο θέμα της σεξουαλικής εκπαίδευσης των παιδιών, το 58,8% απάντησε «Διαφωνώ» και «Διαφωνώ Απόλυτα», ενώ μόλις το 15,6% απάντησε «Συμφωνώ» και «Συμφωνώ Απόλυτα». Ακόμα μεγαλύτερο ήταν το ποσοστό των

ερωτώμενων που απάντησε αρνητικά στη ερώτηση B2, εάν δηλαδή οι διάφοροι κοινωνικοί φορείς προσφέρουν έγκυρη και έγκαιρη σεξουαλική ενημέρωση, με το 56,9% να απαντά «Διαφωνώ» και το 16,3% να απαντά «Διαφωνώ Απόλυτα». Στην ερώτηση B3 και το ρόλο των Μ.Μ.Ε. στην επαρκή σεξουαλική πληροφόρηση, το 50,9% δηλαδή παραπάνω από τους μισούς ερωτώμενους (81 άτομα) απάντησαν «Σπάνια», ενώ το 10,7% απάντησε «Ποτέ», το 30,2% απάντησε «Μερικές φορές» και μόνο το 8,2% απάντησε «Συχνά». Τέλος, στην ερώτηση B4 σχετικά με τις προωθητικές ενέργειες που οργανώνουν διάφοροι κοινωνικοί φορείς με σκοπό την ενημέρωση των πολιτών για θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, 97 άτομα με ποσοστό 61% απάντησαν «Ποτέ» και «Σπάνια», ενώ 49 άτομα με ποσοστό 30,8% απάντησαν «Μερικές φορές» και μόνο 13 άτομα με ποσοστό 8,2% απάντησαν «Συχνά». Τα αποτελέσματα των παραπάνω ερωτήσεων συγκεντρώνονται αναλυτικά στους παρακάτω πίνακες.

Σχήμα 3: Διάγραμμα συχνότητας για μεταβλητή B1

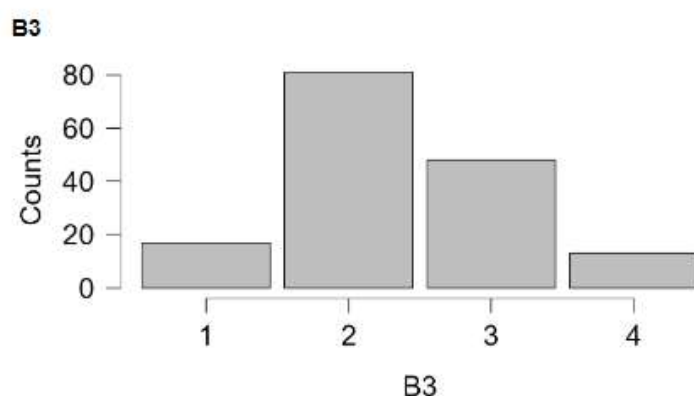

Πίνακας 3 : Πίνακας συχνοτήτων για μεταβλητή B2

Frequencies for B2				
B2	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	26	16.250	16.250	16.250
2	91	56.875	56.875	73.125
3	32	20.000	20.000	93.125
4	11	6.875	6.875	100.000
Missing	0	0.000		
Total	160	100.000		

Σχήμα 4: Διάγραμμα συχνοτήτων για μεταβλητή B3

Distribution Plots ▾

Πίνακας 4 : Πίνακας συχνοτήτων για μεταβλητή B4

Frequencies for B4				
B4	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	10	6.250	6.289	6.289
2	87	54.375	54.717	61.006
3	49	30.625	30.818	91.824
4	13	8.125	8.176	100.000
Missing	1	0.625		
Total	160	100.000		

Οι επόμενες ερωτήσεις αυτής της ενότητας (ερωτήσεις B5, B6, B7, B8) αφορούν στο ρόλο των γονέων και των γιατρών στη διαδικασία της σεξουαλικής ενημέρωσης, αλλά και στους διάφορους τρόπους που επιλέγουν οι νέοι προκειμένου να πληροφορηθούν για θέματα σεξουαλικής αγωγής. Συγκεκριμένα, στην ερώτηση B5 (αν και προαιρετική απαντήθηκε από όλους τους συμμετέχοντες) σχετικά με τη

συχνότητα που ασχολούνται οι γονείς με τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους το 42,5% των ερωτώμενων απάντησε «Ποτέ» και «Σπάνια», το 36,9% απάντησε «Μερικές φορές», ενώ το 20,7% απάντησε «Συχνά» και «Πολύ συχνά», γεγονός που έρχεται να επιβεβαιώσει την πρώτη υπόθεση της έρευνας, σύμφωνα με την οποία οι γονείς δε συμβάλουν ουσιαστικά στην έγκαιρη σεξουαλική ενημέρωση των παιδιών τους.

Πίνακας 5 : Πίνακας συχνότητων για μεταβλητή B5

Frequencies for B5				
B5	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	7	4.375	4.375	4.375
2	61	38.125	38.125	42.500
3	59	36.875	36.875	79.375
4	30	18.750	18.750	98.125
5	3	1.875	1.875	100.000
Missing	0	0.000		
Total	160	100.000		

Επιπλέον, συγκρίνοντας τη μεταβλητή B5 με τη μεταβλητή A2, δηλαδή την ηλικία των ερωτώμενων, παρατηρούμε πως οι δύο ηλικιακές ομάδες που είναι πιο πιθανό να έχουν ανήλικα παιδιά τη δεδομένη στιγμή (21-40 και 41-60), οπότε να τους αφορά πιο άμεσα η συγκεκριμένη ερώτηση, έχουν επιλέξει ως επί το πλείστον τις απαντήσεις 2 και 3, δηλαδή «Σπάνια» και «Μερικές φορές» αντίστοιχα. Η ανάλυση αυτών παρουσιάζεται στους παρακάτω πίνακες.

Πίνακας 6 : Περιγραφικά στατιστικά για μεταβλητές A2 και B5

Descriptive Statistics							
		Valid	Missing	Median	Mean	Minimum	Maximum
B5	20-	3	0	3.000	3.000	2.000	4.000
B5	21-40	76	0	3.000	2.711	1.000	5.000
B5	41-60	62	0	3.000	2.710	1.000	5.000
B5	61+	19	0	3.000	3.053	2.000	4.000

Πίνακας 7 : Πίνακας Συχνοτήτων Διπλής Εισόδου για μεταβλητές A2 και B5

Frequencies for B5					
A2 Age	B5	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
20-	1	0	0.000	0.000	0.000
	2	1	33.333	33.333	33.333
	3	1	33.333	33.333	66.667
	4	1	33.333	33.333	100.000
	5	0	0.000	0.000	100.000
	Missing	0	0.000		
	Total	3	100.000		
21-40	1	3	3.947	3.947	3.947
	2	30	39.474	39.474	43.421
	3	30	39.474	39.474	82.895
	4	12	15.789	15.789	98.684
	5	1	1.316	1.316	100.000
	Missing	0	0.000		
	Total	76	100.000		
41-60	1	4	6.452	6.452	6.452
	2	25	40.323	40.323	46.774
	3	20	32.258	32.258	79.032
	4	11	17.742	17.742	96.774
	5	2	3.226	3.226	100.000
	Missing	0	0.000		
	Total	62	100.000		
61+	1	0	0.000	0.000	0.000
	2	5	26.316	26.316	26.316
	3	8	42.105	42.105	68.421
	4	6	31.579	31.579	100.000
	5	0	0.000	0.000	100.000
	Missing	0	0.000		
	Total	19	100.000		

Αναφορικά με την αναγκαιότητα του ρόλου των γιατρών και των ειδικών συμβούλων σε θέματα σεξουαλικής ενημέρωσης και υγείας (ερώτηση B6), η πλειονότητα των συμμετεχόντων με ποσοστό 91,3% απάντησαν «Πολύ» και «Απόλυτα», ενώ το 8,7% μοιράστηκε στις υπόλοιπες απαντήσεις.

Πίνακας 8 : Πίνακας Συχνοτήτων για μεταβλητή B6

B6	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	2	1.250	1.250	1.250
2	4	2.500	2.500	3.750
3	8	5.000	5.000	8.750
4	95	59.375	59.375	68.125
5	51	31.875	31.875	100.000
Missing	0	0.000		
Total	160	100.000		

Στην ερώτηση (B7) σχετικά με την ενημέρωση των νέων σε θέματα σεξουαλικής φύσης, τα «Μ.Μ.Ε./ Διαδίκτυο» φαίνεται να αποτελούν τη βασικότερη πηγή πληροφόρησης των νέων με ποσοστό 41,9%, ενώ ακολουθεί η «Οικογένεια» με ποσοστό 20% και στη συνέχεια οι «Φίλοι», οι «Γιατροί/ Ειδικοί σύμβουλοι» και το «Σχολείο» με ποσοστά 13,8%, 13,8% και 9,4% αντίστοιχα. Τέλος, 2 από τους συμμετέχοντες με ποσοστό μόλις 1,2% επέλεξαν τα «Βιβλία/ Επιστημονικά περιοδικά» ως τον πιο διαδεδομένο τρόπο σεξουαλικής ενημέρωσης των νέων σήμερα.

Πίνακας 9 : Πίνακας Συχνοτήτων για μεταβλητή B7

B7	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	32	20.000	20.000	20.000
2	22	13.750	13.750	33.750
3	15	9.375	9.375	43.125
4	67	41.875	41.875	85.000
5	22	13.750	13.750	98.750
6	2	1.250	1.250	100.000
Missing	0	0.000		
Total	160	100.000		

Μεγάλη διαφοροποίηση παρατηρείται στα αποτελέσματα της τελευταίας ερώτησης (B8) της ενότητας, όπου οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν ποια πηγή πληροφόρησης σχετικά με θέματα σεξουαλικής φύσης θεωρούν την πιο έγκυρη και το 74,4% να έχει απαντήσει «Γιατροί/ Ειδικοί σύμβουλοι», ενώ ακολούθως το 10,6% να

έχει επιλέξει την «Οικογένεια». Το υπόλοιπο 15% μοιράστηκε στις υπόλοιπες απαντήσεις. Αν και η ερώτηση ήταν προαιρετική, ωστόσο απαντήθηκε από όλους.

Πίνακας 10 : Πίνακας Συχνοτήτων για μεταβλητή B8

Frequencies for B8

B8	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	17	10.625	10.625	10.625
2	2	1.250	1.250	11.875
3	11	6.875	6.875	18.750
4	9	5.625	5.625	24.375
5	119	74.375	74.375	98.750
6	2	1.250	1.250	100.000
Missing	0	0.000		
Total	160	100.000		

Στη συνέχεια ελέγχθηκε η αξιοπιστία κάποιων διαστάσεων του ερωτηματολογίου με το συντελεστή alpha του Cronbach. Η αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής τόσο σε μια υποκλίμακα, όσο και σε ολόκληρη κλίμακα εκτιμάται με το συντελεστή Cronbach's alpha, που δείχνει την ομοιογένεια μιας κλίμακας. Για να θεωρείται αποδεκτή, η τιμή του Cronbach's alpha πρέπει να είναι $>0,7$. Όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή του συντελεστή Cronbach's alpha τόσο μεγαλύτερη είναι η αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής (Litwin, 1995). Στη συγκεκριμένη περίπτωση ερευνήθηκε η συνοχή μεταξύ των ερωτήσεων B1, B2, B3, B4, B5 και B6, οι οποίες είναι ερωτήσεις Likert και τύπου Likert, και η τιμή του δείκτη Cronbach's a που προέκυψε είναι 0,724 με την αφαίρεση της ερώτησης B6.

Πίνακας 11: Δείκτης Cronbach's α

Frequentist Scale Reliability Statistics		
Estimate	Cronbach's α	mean
Point estimate	0.724	12.181

Note. Of the observations, pairwise complete cases were used.

Πίνακας 12: Τιμές B1-B5 για δείκτη Cronbach's α

Frequentist Individual Item Reliability Statistics ▼		
Item	If item dropped	
	Cronbach's α	sd
B2	0.622	0.781
B3	0.651	0.782
B4	0.666	0.731
B1	0.708	0.932
B5	0.734	0.874

5.3 Ανάλυση Αποτελεσμάτων για την Εκπαίδευση

Στην τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου (Γ) ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν σε 8 ερωτήσεις σχετικά με την αναγκαιότητα της σεξουαλικής ενημέρωσης σήμερα αλλά και την ένταξη του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής στην εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα των δύο πρώτων ερωτήσεων έρχονται να επιβεβαιώσουν τη δεύτερη υπόθεση της έρευνας, καθώς στην πρώτη ερώτηση (Γ1) αναφορικά με την ανάγκη σεξουαλικής ενημέρωσης των νέων σήμερα, το συντριπτικό 97,5% του δείγματος απάντησε «Ναι» και αντίστοιχα στη δεύτερη ερώτηση (Γ2) σχετικά με την εισαγωγή του μαθήματος της

σεξουαλικής αγωγής στην εκπαίδευση, το 94,4% απάντησε και πάλι «Ναι». Τα αποτελέσματα των μεταβλητών Γ1 και Γ2 φαίνονται στα παρακάτω κυκλικά διαγράμματα.

Σχήμα 5: Κυκλικό διάγραμμα για μεταβλητή Γ1

Γ1. Θεωρείτε απαραίτητη τη σεξουαλική ενημέρωση των παιδιών σήμερα;

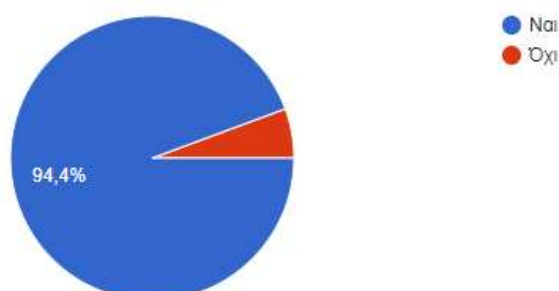
160 απαντήσεις

Σχήμα 6: Κυκλικό διάγραμμα για μεταβλητή Γ2

Γ2. Συμφωνείτε με την εισαγωγή του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής στο σχολείο;

160 απαντήσεις

Επιπλέον, συγκρίνοντας τη μεταβλητή Γ1 με τη μεταβλητή Α1, δηλαδή το φύλο, διαπιστώνουμε ότι τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες (όπως και η μία απάντηση «Άλλο») στην πλειονότητά τους απάντησαν θετικά στη σεξουαλική ενημέρωση των νέων σήμερα.

Πίνακας 13: Περιγραφικά στατιστικά για μεταβλητές Α1 και Γ1

Descriptive Statistics		
	A1 Gender	
	N	Y
Valid	4	156
Missing	0	0

Πίνακας 14: Πίνακας Συχνοτήτων Διπλής Εισόδου για μεταβλητές Α1 και Γ1

Frequencies for A1 Gender					
C1	A1 Gender	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
N	F	2	50.000	50.000	50.000
	M	2	50.000	50.000	100.000
	O	0	0.000	0.000	100.000
	Missing	0	0.000		
	Total	4	100.000		
Y	F	123	78.846	78.846	78.846
	M	32	20.513	20.513	99.359
	O	1	0.641	0.641	100.000
	Missing	0	0.000		
	Total	156	100.000		

Στην επόμενη ερώτηση (Γ3) αναφορικά με την έναρξη της σεξουαλικής ενημέρωσης από το σπίτι και τη συνέχισή της στο σχολείο, το 89,4% των συμμετεχόντων απάντησε «Συμφωνώ» και «Συμφωνώ απόλυτα», τονίζοντας την ομαδική δουλειά που οφείλουν να κάνουν οικογένεια και σχολείο, ενώ το υπόλοιπο 10,6% του δείγματος μοιράστηκε στις υπόλοιπες τρεις απαντήσεις.

Πίνακας 15 : Πίνακας Συχνοτήτων για μεταβλητή Γ3(C3)

Frequencies for C3

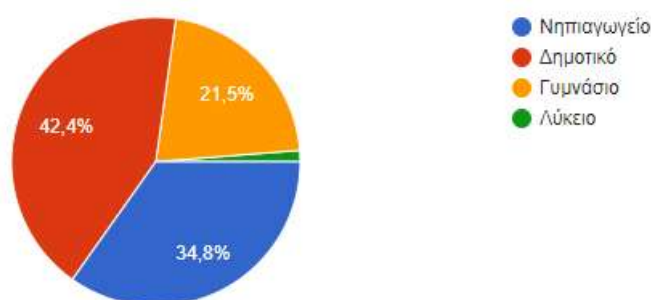
C3	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	4	2.500	2.500	2.500
2	5	3.125	3.125	5.625
3	8	5.000	5.000	10.625
4	75	46.875	46.875	57.500
5	68	42.500	42.500	100.000
Missing	0	0.000		
Total	160	100.000		

Ωστόσο, στην επόμενη ερώτηση (Γ4) σχετικά με την καταλληλότερη ηλικία έναρξης της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, οι απαντήσεις ήταν μάλλον μοιρασμένες, καθώς το 42,4% επέλεξε το «Δημοτικό» ως την ιδανικότερη περίοδο, το 34,8% επέλεξε το «Νηπιαγωγείο» και το 21,5% το «Γυμνάσιο». Τέλος, μόλις το 1,2% (2 άτομα) επέλεξε το «Λύκειο» ως την ιδανικότερη περίοδο έναρξης της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στο σχολείο.

Σχήμα 7: Κυκλικό διάγραμμα για μεταβλητή Γ4

Γ4. Από ποια ηλικία πιστεύετε ότι θα πρέπει να ξεκινάει το μάθημα της σεξουαλικής αγωγής στο σχολείο;

158 απαντήσεις

Οι επόμενες δύο ερωτήσεις αυτής της ενότητας (Γ5 και Γ6) αφορούν στην επάρκεια ή μη των γνώσεων των εκπαιδευτικών στα σχολεία, για την ορθή και ολοκληρωμένη διεξαγωγή του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής, αλλά και στην ανάγκη επιμόρφωσής τους ή εισαγωγής ειδικών

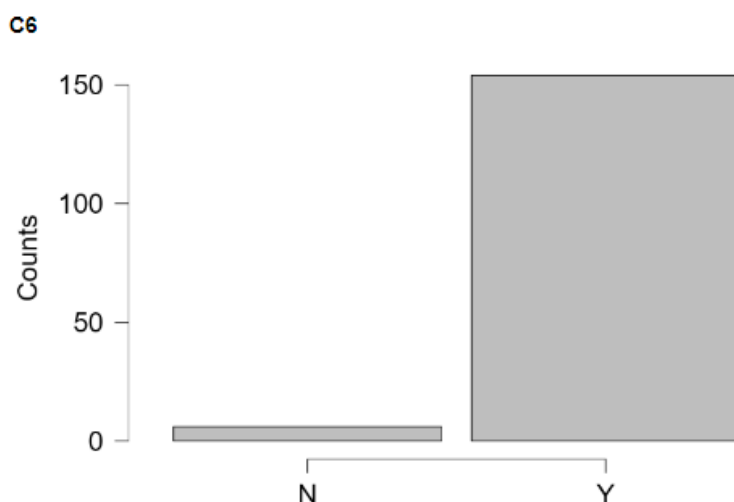
συμβούλων στις τάξεις. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση Γ5 σχετικά με την επάρκεια των γνώσεων των εκπαιδευτικών, η πλειονότητα των συμμετεχόντων στην έρευνα απάντησε «Διαφωνώ» και «Διαφωνώ απόλυτα» με συνολικό ποσοστό 81,3%, ενώ ακολούθησε το 15% απαντώντας «Ούτε διαφωνώ/ Ούτε συμφωνώ». Στην ερώτηση Γ6, εξετάστηκε εάν η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ή η εισαγωγή ειδικών συμβούλων θα βελτίωνε το μάθημα της σεξουαλικής αγωγής και οι συμμετέχοντες, με ποσοστό 96,3%, απάντησαν «Ναι». Τα παραπάνω αποτελέσματα των απαντήσεων του δείγματος συνοψίζονται στους πίνακες που ακολουθούν.

Πίνακας 16 : Πίνακας Συχνοτήτων για μεταβλητή Γ5(C5)

Frequencies for C5

C5	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	42	26.250	26.250	26.250
2	88	55.000	55.000	81.250
3	24	15.000	15.000	96.250
4	3	1.875	1.875	98.125
5	3	1.875	1.875	100.000
Missing	0	0.000		
Total	160	100.000		

Σχήμα 8: Διάγραμμα Συχνοτήτων για μεταβλητή Γ6 (C6)

Τέλος, οι δύο τελευταίες ερωτήσεις αυτής της ενότητας (Γ7 και Γ8), αφορούσαν στη συμβολή της σεξουαλικής ενημέρωσης των νέων στη μείωση των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων, όπως και στη μείωση του ποσοστού των ανεπιθύμητων εγκυμοσύνων. Και στις δύο ερωτήσεις το αρνητικό ποσοστό απαντήσεων ήταν πολύ μικρό με το «Ναι» να καταλαμβάνει το 96,3% και το 95% αντίστοιχα. Για ακόμα μία φορά διαπιστώνουμε εύκολα πως η ανάγκη για ενημέρωση και σεξουαλική διαπαιδαγώγηση παιδιών και νέων είναι μαζική, επιβεβλημένη κι επιτακτική ανεξάρτητα από το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή ή επαγγελματική κατάσταση ή το μορφωτικό επίπεδο του καθενός.

Πίνακας 17: Πίνακας Συχνότητων για μεταβλητή Γ7 (C7)

Frequencies for C7

C7	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
N	6	3.750	3.750	3.750
Y	154	96.250	96.250	100.000
Missing	0	0.000		
Total	160	100.000		

Πίνακας 18: Πίνακας Συχνότητων για μεταβλητή Γ8 (C8)

Frequencies for C8

C8	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
N	8	5.000	5.000	5.000
Y	152	95.000	95.000	100.000
Missing	0	0.000		
Total	160	100.000		

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

6 Συμπεράσματα

Το δείγμα των ατόμων που πήραν μέρος στην παρούσα έρευνα αλλά και οι απαντήσεις αυτών, προσφέρουν ένα σημείο αναφοράς σχετικά με τη Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση στο ελληνικό σπίτι και στη συνέχεια στο ελληνικό σχολείο, όπως επίσης και γενικές κοινωνικές τάσεις και συμπεριφορές αναφορικά με το συγκεκριμένο θέμα.

Μελετώντας τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώνουμε πως το μεγαλύτερο μέρος των συμμετεχόντων αντιλαμβάνεται την ιδιαίτερη σημασία της έγκαιρης ενημέρωσης, καθώς μόνο μέσω αυτής επιτυγχάνεται η πρόληψη και η προστασία από τους διάφορους κινδύνους σε θέματα σεξουαλικής φύσεως. Η σύγχρονη Πολιτεία οφείλει να αναλάβει στοχευμένες ενέργειες και δράσεις προκειμένου να καταφέρει να εμφυσήσει αντιρατσιστικές ιδέες και αρχές, ενάντια σε κάθε ανασφάλεια, προκατάληψη και στερεότυπο που μπορεί να κρατούν εγκλωβισμένα τα άτομα σε «εσφαλμένες εντυπώσεις» του παρελθόντος. Τα Μ.Μ.Ε., η διαφήμιση, οι οργανωμένες καμπάνιες υπέρ της διαφορετικής σεξουαλικής ταυτότητας, τα σεμινάρια και οι ημερίδες, αλλά και η ένταξη του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής στο σχολείο, αποτελούν μερικά πρώτα βήματα προς αυτή την κατεύθυνση από τη

μεριά της Πολιτείας. Η έλλειψη κινήσεων τέτοιου είδους ή η περιορισμένη εμφάνισή τους που διαπιστώνεται στην έρευνα, σε συνδυασμό με τη θετική στάση της κοινωνίας απέναντι στην αλλαγή, πρέπει να προβληματίσει και να παρακινήσει τους διάφορους κοινωνικούς φορείς.

Αναφορικά με τη στάση των γονέων απέναντι στο θέμα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, φαίνεται πως παρόλο που θεωρούν επιβεβλημένη ανάγκη την ενημέρωση παιδιών και νέων για θέματα σεξουαλικής υγείας και πρόληψης, ωστόσο προτιμούν στην πλειονότητά τους τη συνδρομή γιατρών και ειδικών συμβούλων προκειμένου να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, παρά την προσωπική συζήτηση. Η ευθύνη της σεξουαλικής αγωγής των παιδιών φαίνεται να δυσκολεύει αρκετά τους γονείς, ανεξάρτητα από την ηλικία του εκάστοτε παιδιού. Η οικογένεια, όσο συντηρητικών ή προχωρημένων αντιλήψεων και να είναι, και οι εικόνες που δέχεται συνολικά ένα άτομο από μικρή ηλικία αποτελούν θεμέλιο λίθο των χαρακτηριστικών και της προσωπικότητάς του καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του, και κατ' επέκταση και της σεξουαλικής του ζωής.

Επιπλέον, στην ελληνική βιβλιογραφία δεν εμφανίστηκαν ιδιαίτερες μελέτες που να αναλύουν τις θέσεις των γονέων σχετικά με την πολιτική γραμμή του ελληνικού κράτους για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση παιδιών και νέων. Επομένως, είναι αρκετά δύσκολο να συγκριθούν τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας με άλλα του παρελθόντος. Ωστόσο, ο Κακαβούλης (2001), στην έρευνά του αναδεικνύει τη θετική στάση των γονιών απέναντι στην εισαγωγή του μαθήματος της σεξουαλικής αγωγής στο σχολείο, χωρίς όμως να αποσαφηνίζεται η ιδανική βαθμίδα εκπαίδευσης.

Αντί Επιλόγου

Η έναρξη της σεξουαλικής επικοινωνίας ενός ατόμου από την πρώτη παιδική ηλικία, συνεχίζεται και στην ενήλικη ζωή του, αλλά και πέρα από αυτή, και περιγράφεται ως «Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση». Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση είναι μια διαδικασία μέσω της οποίας τα παιδιά μαθαίνουν και εξοικειώνονται ουσιαστικά, μεταξύ άλλων, με το σώμα τους, τη σεξουαλική τους ταυτότητα και τις σχέσεις τους με τα άλλα άτομα. Οι γονείς, ως κύριοι υπεύθυνοι των παιδιών τους, είναι αυτοί στους οποίους έχει αρχικά ανατεθεί το έργο της σεξουαλικής ενημέρωσής τους. Ωστόσο, δεν είναι λίγες οι φορές που οι προσωπικές τους ανησυχίες για τον ιδανικότερο χρόνο έναρξης της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, για την καταλληλότητα του περιεχομένου της, αλλά και για την επάρκεια των δικών τους προσωπικών γνώσεων, δημιουργούν ανησυχίες και αμφιβολίες δυσκολεύοντας το έργο τους. Συχνά, αποφεύγουν την πρώτη κίνηση περιμένοντας τα ίδια τα παιδιά να κάνουν πρώτα ερωτήσεις, μοιράζοντας κατά κάποιο τρόπο άδικα το μερίδιο της ευθύνης. Η ενημέρωση των παιδιών σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης θα πρέπει να τελείται με ελευθερία, συχνότητα και επανάληψη δίνοντας τη δυνατότητα για ερωτήσεις, προβληματισμούς και επεξηγήσεις, όπου υπάρχει ανάγκη.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γαλάνης, Π., 2017. Βασικές αρχές της ποιοτικής έρευνας στις επιστήμες υγείας. *Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής*, 34(6), 834-840. Ανακτήθηκε από <https://www.mednet.gr/archives/2017-6/pdf/834.pdf>

Γαλανού, Μ., 2014. Ταυτότητα και έκφραση φύλου. *Ορολογία, διακρίσεις, στερεότυπα και μύθοι*. Αθήνα: Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών.

Γερούκη, Μ., 2011. Η Σεξουαλική Αγωγή στο Σχολείο. *Θεωρία και πράξη - Οι απόψεις των εκπαιδευτικών*. Αθήνα: αυτοέκδοση.

Γκόλιαρης, Χ., και Τζούρα-Τζεβελέκη, Ε., 1994. *Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση του παιδιού (βρεφικής, νηπιακής και σχολικής ηλικίας)*. Κιλκίς: Πρώτη σελίδα.

Γρούζης, Δ., 2018. *Οργανωσιακή δέσμευση και Εργασιακή ικανοποίηση: Μια συγκριτική μελέτη μεταξύ εργαζομένων πλήρους και μερικής απασχόλησης*. [Ηλεκτρονικό] Available at: <http://oceanis.lib.puas.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/4088/Διπλωματική%20Εργασία%20-%20Δ.Γρούζης.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Ινστιτούτο Ψυχικής και Σεξουαλικής Υγείας (χ.ε.) Δρ Θάνου Ασηκητή. Διαθέσιμο στο: <http://www.askitis.gr/>

Κακαβούλης, Α., 2000. *Σεξουαλική ανάπτυξη και αγωγή, Β' Τόμος* (Στερεότυπα και ρόλοι των φύλων : γενετήσια ανάπτυξη-σεξουαλική αγωγή στην Ελλάδα). Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση, σελ. 103-156.

Κασιμάτη, Α., 2008. *Εισαγωγή στη Διδακτική Μεθοδολογία – Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας. «Παιδαγωγική Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών του ΟΑΕΔ»*. Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.) - Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Ανακτήθηκε από: <http://repository.edulll.gr/1095>

Κιντής, Γ., 1995. *Σεξουαλική Αγωγή στην Ελλάδα: Προβληματισμοί και προτάσεις*. Στο Παρασκευόπουλος, Ι. Ν., Μπεζεβέγκης, Η., Γιαννιτσάς, Ν. και Καραθανάση, Α. (Επιμ.). *Διαφυλικές σχέσεις: Εισηγήσεις στο σεμινάριο κατάρτισης εκπαιδευτικών - στελεχών σε θέματα σεξουαλικής αγωγής και ισότητας των φύλων* (α' τόμος), (σσ. 360-371). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κιντής, Γ., 1998. *Σεξουαλική Αγωγή στην Ελλάδα: Προβληματισμοί και προτάσεις*. Στο Παρασκευόπουλος και συνεργάτες (Επιμ.). *Διαφυλικές σχέσεις: Εισηγήσεις στο σεμινάριο κατάρτισης εκπαιδευτικών - στελεχών σε θέματα σεξουαλικής αγωγής και ισότητας των φύλων* (β' τόμος), (σσ. 565-580). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Κρεατσάς, Γ., 2003. Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση. Β' έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Δωρικός.
- Λαμπροπούλου, Χ. Α., 2015. *Σεξουαλικότητα και ταυτότητα: το παράδειγμα των ομοφυλόφιλων*.
- Μελιτζάνη, Α., 2008. *Απόψεις και αντιδράσεις των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με τη σεξουαλική αγωγή των μαθητών* (Doctoral dissertation, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ). Σχολή Επιστημών Υγείας. Τμήμα Ιατρικής). ερς, Α. (1989). Η Σεξουαλική Αγωγή του παιδιού. Αθήνα: Γκοβόστη.
- Μπρουσκέλη, Β., 2017. *Σεξουαλική αγωγή ανά τον κόσμο, με έμφαση στις ευρωπαϊκές χώρες, για παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας: μία συστηματική ανασκόπηση*. Έρευνα στην εκπαίδευση, 6(1), 214-227.
- Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε. Α., 2008. Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 4(1), 72-81.
<https://doi.org/10.12681/jode.9726>
- Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε. Α., 2019. Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας: συνεντεύξεις και συνεντεύξεις μέσω διαδικτύου. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως*

Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία, 15(2), 24-37.

<https://doi.org/10.12681/jode.20634>

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Barr, E. M., Moore, M. J., Johnson, T., Forrest, J., and Jordan, M., 2014. New evidence: data documenting parental support for earlier sexuality education. *Journal of School Health*, 84(1), 10-17.
- Blumenfeld, W., 1994. *Science, Sexual Orientation and Identity*. New York: Gay, Lesbian and Straight Education Network.
- Bruess, C. E. and Greenberg, J. S., 1994. *Sexuality education theory and practice (3rd ed.)*. Dubuque:Brown&Benchmark.
- Cass, V., 1984. Homosexual Identity Formation: Testing a theoretical model. *Journal of Homosexuality*, 20, pp. 143-167.
- Creswell, J., 2016. *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση. Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας* (2η εκδ.). Ν. Κουραβάκου (Μτφ). Εκδοτικός Οίκος Ίων.
- DiClemente, R. J., Salazar, L. F., Crosby, R. A. and Rosenthal, S. L., 2005. Prevention and control of sexually transmitted infections among adolescents: the importance of a socio-ecological perspective—a commentary. *Publichealth*, 119(9), 825-836.
- Didaskalou, E. S. (2002). Current obstacles to change in Greek primary schools: implications for managing behaviour problems. *European Journal of Education*, 37(4), 473-482.

Eisenberg, M., Madsen, N., Oliphant, J. A., and Resnick, M., 2012. Policies, principals and parents: multilevel challenges and supports in teaching sexuality education, *Sex Education*, 12:3, 317-329, doi: 10.1080/14681811.2011.615614.

Erhamwilda, A. D., Suhardini and Afrianti, N., 2017. *Analysis of Early Childhood Teacher Perceptions of Sex Education in an Islamic Perspective*. *Mimbar*, 33(1), 81–89. DOI: 10.29313/mimbar.33i1.2071

Freud, S., 1905. *Three Essays on the Theory of Sexuality*. Standard Edition, VII: 125- 243. London: Hogarth Press, 1981.

Ganji, J., Emamian, M. H., Maasoumi, R., Keramat, A., and Khoei, E. M., 2018. Sexual health education at home: *Attitude and practice of Iranian parents*, *Iran J Public Health*, 47(1), 146–147.

Gluckman, P. D., and Hanson, M. A., 2006. Precocious and early-onset puberty. *Trends in Endocrinology & Metabolism*, 1(17), 7-12.

Hayes, I., 1995. Sex Education in the early years. *Health Education*, 95(1), 22-27.

Ioannidi-Kapolou, E., 2004. Use of contraception and abortion in Greece: A review. *Reproductive Health Matters*, 12(sup24), 174-183.

- Johnson, R. L., Sendall, M. C., and McCuaig, L. A., 2014. Primary schools and the delivery of relationships and sexuality education: the experience of Queensland teachers. *Sex Education*, 14(4), 359-374.
- Kakavoulis, A., and Forrest, J., 1999. Attitudes and values in sexual behaviour and sex education: A cross-cultural study among University students in Greece and Scotland. *International Review of Education*, 45, 137-150.
- Kakavoulis, A., 2001. Family and sex education: A survey of parental attitudes. *Sex Education*, 1(2), 163-174.
- Kirana, P., Nakopoulou, E., Akrita, I., and Papaharitou, S., 2007. Attitudes of parents and health promoters in Greece concerning sex education of adolescents. *Sex Education: Sexuality, Society and Learning* 7, no. 3: 265–76.
- Kok, G., Meertens, R. M., Meijer S., Mevissen, F. E. F., Schaalma, H., and Schuute, L., 2014. Long Live Love. *The implementation of a school-based sex education program in the Netherlands*. Oxford Academic ,Health Education Research, 29(4), 583-597
<https://academic.oup.com/her/article/29/4/583/636282>
- Laniado, N., 2005. *Sessualità e bambini*. Red.,10-17.

Lipkin, A., 1999. *Understanding Homosexuality, Changing Schools*.
Boulder,CO: Westview Press.

Litwin, M., 1995. *How to measure survey reliability and validity*.
London: Sage Publications.

Martin, K. A. and Torres, J. M. C., 2014. *Where did I Come From? US Parents' and Preschool Children's Participation in Sexual Socialisation*. *SexEducation: Sexuality, Society and Learning*, 14(2), 174–190. DOI: 10.1080/14681811.2013.856291

Mayo Clinic, 2019. *Sex education: Talking to toddlers and preschoolers about sex*. Ανακτήθηκε από www.mayoclinic.org/healthy-lifestyle/sexual-health/in-depth/sex-education/art-20044104?reDate=21062021

Meyer, E., 2010. Explorations of Educational Purposes 10. *Gender and Sexual Diversity in Schools*. New York: Springer.

Miller, K., Fasula, A., Dittus, P., Weigand, R., Wyckoff, S., and McNair, L., 2007. *Barriers and facilitators to maternal communication with preadolescents about age-relevant sexual topics*. Springer Science + Business Media.

Milton, J., 2003. Primary school sex education programs: Views and experiences of teachers in four primary schools in Sydney, Australia. *SexEducation*, 3(3), 241-256.

National Commission on Adolescent Sexual Health, 1995. Facing facts: Sexual health for America's adolescents.

O'Donnell, L., Wilson-Simmons, R., Dash, K., Varzi, J., Myint-U, A., Moss, J., and Stueve, A., 2007. *Saving Sex for Later: developing a parent-child communication intervention to delay sexual initiation among young adolescents*. *Sex Education*, 7(2), 107-125.

Papathanasiou, I. V., and Lahana, E., 2007. Adolescence, sexuality and sexual education. *Health Science Journal*, 1 (1): 1-8.

Pan American Health Organization, Regional Office of the World Health Organization, 2000. Promotion of sexual health: *Recommendations for action*.

Parker, P., Wellings, K. and Lazarus, J.V., 2009. Sexuality education in Europe: an overview of current policies, *Sex Education*, 9:3, 227-242. DOI: 10.1080/14681810903059060.

Rubio Auriol, E., 1994. Introducción al estudio de la sexualidad humana. In *Antología de la sexualidad humana* (pp. 17-46). Ciudad de México, Miguel Ángel.

Santrock, J. W., 2020. *A Topical Approach to LifeSpan Development* (10th ed.). NewYork: McGraw-HillEducation.

Somekh, B., and Lewin, C., 2005. *Research methods in the social sciences*. SAGE.

Swedish National Agency for Education, 2014. Sex Education. *Gender Equality, Sexuality and Human Relationships in the Swedish Curricula*.

Tolman, D. L. and McClelland, S. I., 2011. Normative sexuality development in adolescence: A decade in review, 2000–2009. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1), 242-255.

Tremblay, R., 1998. *Guide d' éducationsexuelle à l' usage des professionnels*. Paris: EditionsErès.

Troiden, R., 1989. The Formation of Homosexual Identities. *Journal of Homosexuality*, 17, pp. 43-74.

UNESCO, 2009. International technical guidance on sexuality education: an evidence-informed approach for schools, teachers and health educators. Vol. I: *the rationale for sexuality education*. Paris: UNESCO.

Ανακτήθηκε

από:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001832/183281e.pdf>.

- Vail, K., 2005. Teaching about sexuality: Boards grapple with abstinence-only vs. comprehensive Sex Education. *American School Board Journal*, 192(\ 1), 18- 21.
- Vamos, S. and Zhou, M., 2009. Using focus group research to assess health education needs of pre-service and in-service teachers. *American Journal of Health Education*, 40(4), 196-206.
- Vaughn, S., Cirino, P. T., Wanzek, J., Wexler, J., Fletcher, J. M. and Denton, C. D., 2010. Response to Intervention for Middle School Students With Reading Difficulties: Effects of a Primary and Secondary Intervention. *School Psychology Review*, 39, pp. 3-21. doi: <https://doi.org/10.1080/02796015.2010.12087786>
- Walker, J. L., 2001. A qualitative study of parents' experiences of providing sex education for their children: The implications for health education. *Health Education Journal*, 60(2), 132-146.
- Walker, J., and Milton, J., 2006. Teachers' and parents' roles in the sexuality education of primary school children: a comparison of experiences in Leeds, UK and in Sydney, Australia. *Sex Education*, 6(4), 415-428.
- World Health Organization, 2006. *Defining sexual health*, report of a technical consultation on sexual health. Geneva.

WHO Regional Office for Europe and BZgA, 2010. Standards for sexuality in Europe. A framework for policy makers, educational and health authorities and specialists. Cologne: World Health Organization, Regional Office for Europe and BZgA, *Federal Centre for Health Education*. Ανακτήθηκε από http://www.oif.ac.at/fileadmin/OEIF/andere_Publikationen/WHO_BZgA_Standards.pdf.

WHO, 2015. Sexual health, human rights and the law. Ανακτήθηκε από: http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/175556/9789241564984_eng.pdf;jsessionid=8E75FF92D86FADDA76FE9C628E4BA7AE?sequence=1

Wyckoff, S.C., Miller, K.S., Forehand, R., Bau, J.J., Fasula, A., Long, N. and Armistead, L. 2007. Patterns of Sexuality Communication Between Preadolescents and Their Mothers and Fathers. *Journal of Child and Family Studies*, 17(5), 649-662. doi.org/10.1007/s10826-007-9179-5.

Παράρτημα 1^ο

Η παρούσα έρευνα είναι μια πρωτογενής ποσοτική έρευνα, η οποία διεξήχθη με τη χρήση ενός δομημένου ερωτηματολογίου, κατασκευασμένου ειδικά για την εξυπηρέτηση των σκοπών της.

<https://docs.google.com/forms/d/1h4P0gemzqUo4YJCKT1K2CIWraOF1duObymqTzSE8Hok/edit>